UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2012 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kristián Branislav

Penzijní připojištění a životní pojištění jako zabezpečení osob třetího věku

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Jarmila Radová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED

2012 - 2013

BACHELOR THESIS

Kristián Branislav

DiS.

Prague 2013

The bachelor Thesis Work Supervisor: Doc. Jarmila Radová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 15. 03. 2013 Kristián Branislav

Poděkování

Chtěl bych poděkovat paní Doc. Jarmile Radové za odborné vedení, za pomoc při struktuře a rady při zpracování této práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá historií, současným stavem pojišťovnictví v České republice a otázkami, které souvisí s investováním. Uvádí základní předpisy současné právní úpravy v pojišťovnictví. Důraz je kladen na životní pojištění a penzijní připojištění, které se staly významnou součástí ekonomického zabezpečení seniorů v České republice.

Klíčové pojmy

Bakalářská práce, investování, penzijní fondy, penzijní připojištění, pojišťovny, pojistné trhy, státní příspěvky, životní pojištění.

Annotation

The bachelor thesis focuses on history as well as the current state of insurance industry in the Czech Republic and it covers issues related to investment. The paper describes the current insurance legislation with the emphasis on life insurance and pensions, which have become a major instrument in insurance of the pensioners in the Czech Republic.

Key words

Bachelor thesis, insurance companies, insurance markets, investment, life insurance, pension funds, pension insurance, state contributions

OBSAH

ÚVOD 9
1 CO JE TO INVESTOVÁNÍ 11
1.1 Cíle investora 11
1.2 Otázky, které si musí investor položit 12
1.2.1 Kolik mohu investovat 12
1.2.2 Za jak dlouho budu své prostředky potřebovat 12
1.2.3 Jaký výnos požaduji a jaké riziko jsem pro to ochoten podstoupit 13
2 OBECNĚ O POJIŠŤOVNICTVÍ 14
2.1 Hlavní pojmy pojišťovnictví 15
2.2 Teoretické základy pojišťovnictví 16
2.3 Pojistný trh 16
2.3.1 Pojistné plnění 18
2.3.2 Pojištěnost 18
3 HISTORIE POJIŠŤOVNICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE 20
3.1 Vývoj v České republice po roce 1989 21
4 KONKRÉTNÍ SITUACE POSKYTOVATELŮ POJISTNÍCH SLUŽEB 23
4.1 Česká pojišťovna 24
4.2 Kooperativa 25
4.3 Allianz pojišťovna 25
5 PRÁVNÍ ÚPRAVA POJIŠŤOVNICTVÍ 26
5.1 Pojistná smlouva 28
5.1.1 Základní práva a povinnosti pojištěného 29
5.1.2 Základní práva a povinnosti pojistitele 29
5.1.3 Změny a zánik pojištění 30
5.1.4 Promlčení nároku na plnění z pojištění 30
6 ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ 31
6.1 Původní poslání životního pojištění a jeho současná modifikace 31
6.2 Role životního pojištění 32
6.3 Výhody a nevýhody životního pojištění 33
6.4 Základní typy životního pojištění 34
6.5 Životní pojištění jako instrument finančního trhu 35
6.6 Nové typy životního pojištění 37
6.7 Současné problémy životního pojištění v České republice 39
6.8 Životní pojištění jako alternativa financování poproduktivního věku 41
6.9 Modelový příklad životního pojištění 42
6.10 Pojišťovny, které v České republice nabízejí životní pojištění 44
7 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ 45
7.1 Principy a poslání penzijního připojištění 47
7.2 Výhody a nevýhody penzijního připojištění 50

7.3 Proč je dobré se penzijně připojistit 51
7.4 Výnosy penzijního připojištění včetně státních podpor 51
7.5 Penzijní připojištění a penzijní fond 52
7.5.1 Připisované výnosy 52
7.5.2 Investiční portfolio penzijního fondu 52
7.5.3 Penzijní plán penzijního fondu 53
7.5.4 Přestupy mezi penzijními fondy 53
7.5.5 Výplatní fáze penzijního připojištění 54
7.6 Přehled a porovnání vybraných produktů penzijních fondů 55
ZÁVĚR 64
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ 66
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK 68

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolil téma „Penzijní připojištění a životní pojištění jako zabezpečení osob třetího věku“. Vedlo mě k tomu několik důvodů. Jednak si uvědomuji, že v současné době je pro jednotlivce téměř nemožné sledovat rychlé změny na kapitálových trzích a proto považuji za účelné svěřit své úspory profesionálům. Dalším důvodem je skutečnost, že jsem od roku 2008 do roku 2010 působil v jedné z největších pojišťoven, kde jsem se s produkty penzijního připojištění a životního pojištění setkával jak během školení, tak i následně v praxi. V neposlední řadě považuji v ekonomicky rozkolísané době za důležité být co nejlépe pojištěn proti různým rizikům a nástrahám, které dříve nebo později mohou v životě nastat.

Každý by si měl již na začátku svého pracovního života položit otázku: Jak co nejlépe zajistit sebe i svou rodinu pro případ ztráty zaměstnání, nemoci, úrazu nebo dokonce úmrtí. V současnosti existuje velké množství životních, úrazových a jiných pojištění, která na pojistném trhu v České republice nabízí více než padesát pojišťoven. Jednotlivé pojišťovny se snaží získat co nejvíce klientů zdůrazňováním výhod a předností nabízených produktů, v nichž je pro laika obtížné se orientovat.

V České republice, stejně tak jako ve většině hospodářsky vyspělých zemí, dochází k prudkému nárůstu podílu obyvatel v důchodovém věku v celé populaci. Před zhruba deseti lety připadalo v naší zemi podle tzv. „stromu života“ pět pracujících osob na jednoho důchodce. V současné době je tento poměr již pouze dva pracující na jednoho důchodce a očekává se, že za několik let se tento poměr změní dokonce na 1:1. V důsledku toho se naše generace na rozdíl od generace prarodičů a rodičů nemůže spoléhat pouze na tzv. státní důchod, aby byly její životní potřeby uspokojovány v době, kdy již nebude vydělávat. Za jednu z nejlepších a zároveň nejméně rizikových možností, jak tuto otázku komplexně řešit a to jak v době aktivního života, tak i po jeho skončení, považuji průběžné celoživotní spoření, které může mít různé formy.

Chci zdůraznit, že postupným vývojem došlo ke spojení výhod kdysi zcela samostatných investičních a pojišťovacích produktů v rámci novodobého životního pojištění a penzijního připojištění.

Cílem mé bakalářské práce bude zejména charakterizovat vybrané produkty na trhu penzijního připojištění a životního pojištění a následně vyhodnotit rizikovost i výhodnost těchto produktů pro zabezpečení osob ve stáří.

TEORETICKÁ ČÁST

1 CO JE TO INVESTOVÁNÍ

V ekonomické řeči můžeme investování popsat jako proces, ve kterém dochází k omezení současné spotřeby na úkor budoucích výnosů. Investování je kupování takových aktiv, která se časem zhodnocují nebo která přinášejí majiteli pravidelný důchod. Aktivem rozumíme vše, co má nějakou hodnotu pro člověka. Aktiva mohou být finanční nebo nefinanční. Aktiva, do kterých investujeme, někdy nazýváme investiční instrumenty nebo investiční nástroje.

Každé z finančních či nefinančních aktiv má tři základní vlastnosti - výnos, riziko a likviditu.

Výnos je to, co aktivum vydělá. Výnosem může být rozdíl mezi prodejní a kupní cenou aktiva, ale také pravidelný důchod z aktiva (např. úrok, dividenda, kupónová platba, ale i nájemné či půdní renta).

Riziko je nebezpečí, že skutečný výnos, který dané aktivum přinese, se bude odlišovat od výnosu, který od daného aktiva očekáváme. Existuje celá řada vlivů, které mohou způsobit odklon budoucího výnosu od výnosu očekávaného, a podle nich také rizika rozlišujeme.

Likvidita je schopnost daného aktiva býti rychle a s nízkými náklady přeměněno v peníze. Čím je aktivum likvidnější, tím rychleji a levněji může být přeměněno zpět v peníze.

Mezi výnosem, rizikem a likviditou existují vazby - čím je například aktivum potencionálně výnosnější, tím je také rizikovější. Čím je aktivum likvidnější, tím je méně rizikové a tudíž i méně výnosné. Investor musí vědět, co od svého aktiva očekává, a podle toho najít svůj optimální poměr mezi těmito třemi vlastnostmi.

1.1 Cíle investora

Prvořadým cílem vynaložených zdrojů, tj. investice, je očekávaný budoucí užitek, zpravidla v podobě peněžních příjmů. Investorův cíl je tedy maximalizovat zisk, jednoduše vydělat. Hlavní důvody investování jsou zhodnocení investice, nebo zachování hodnoty peněz.

Další motivace jsou spíše individuální, jedná se například o spoření z důvodu zabezpečení na stáří a jiné. Investiční cíle jsou hodnoty, které bychom chtěli dosáhnout v určitém časovém horizontu. Podle investičních cílů lze rozlišovat různé typy investorů.

1.2 Otázky, které si musí investor položit

Než začne investor své prostředky investovat, měl by si odpovědět na několik základních otázek. Pokud investor tuto fázi vynechá, hrozí nebezpečí, že například investice bude rizikovější než je přijatelné, nebo nebude dosažen požadovaný výnos atd. Nemělo by se zapomenout také na likviditu. Je důležité si stanovit také investiční horizont.

1.2.1 Kolik mohu investovat

Výše investice zpravidla závisí na zdrojích každého investora. Je rozdíl, jestli můj měsíční příjem je 20 000,- Kč nebo 50 000,- Kč. Rozdílnost pociťujeme v první řadě ve výběru investičního produktu. Převážná většina investičních produktů je omezena minimálním počátečním vkladem. Výše našich prostředků hraje významnou roli i v diverzifikaci investice. Vyšší finanční objemy umožňují větší rozložení rizika.
Způsob získání finančních prostředků může být rozdílný, například

- vlastní úspory,
- půjčka,
- dědictví,
- darování.

1.2.2 Za jak dlouho budu své prostředky potřebovat

Investiční horizont se zpravidla rozlišuje na krátkodobý (do 1 roku), střednědobý (1 - 5 let) a dlouhodobý (5 a více let). Jeho stanovení může být odlišné v závislosti na investičních produktech a případně na individualitě investora.

1.2.3 Jaký výnos požaduji a jaké riziko jsem pro to ochoten podstoupit

Čím vyšší výnos požadujeme, tím vyšší riziko zpravidla musíme podstoupit. Pokud jsme schopni snížit riziko bez poklesu výnosu, měli bychom to vždy udělat.

Výše rizikové averze je klíčovým faktorem při investičním rozhodováním, tj. při rozhodování o typu investice a investiční strategii.

2 OBECNĚ O POJIŠŤOVNICTVÍ

Pojišťovnictvím se rozumí specifické nevýrobní odvětví v ekonomice, které se zabývá pojišťovací, zajišťovací a zábrannou činností. Podle právních předpisů mohou pojišťovny vykonávat i jinou podnikatelskou či investiční činnost. Pojišťovnictví se zabývá pojistnou ochranou a úhradou pojistných událostí.

Obecně se pojišťovnictví zaměřuje především na tvorbu technických rezerv, správu těchto rezerv a jejich správné užití. Zahrnuje ve své podstatě všechny pojistitele, zajistitele, pojišťovací zprostředkovatele a asociace. V oblasti pojišťovací činnosti se zabývá uzavíráním pojistných smluv, správou pojištění a poskytováním plnění z pojistných smluv. V rámci pojišťovnictví vykonávají pojišťovny ve prospěch pojištěných a pojistníků pojistné operace.

Pojišťovnictví je dynamicky se rozvíjejícím odvětvím, jež hraje nemalou roli ve struktuře tržní ekonomiky a to tím, že snižuje rizika občanů, domácností, podnikatelů a firem. Svou činností je na něm závislé nejedno odvětví ekonomiky. Pohyby peněžních prostředků a jejich následným přerozdělováním přes pojistné rezervy vytváří důležitou možnost k realizaci další podnikatelské činnosti pojišťoven a zajišťoven. V období, kdy je v pojišťovně dostatek volného kapitálu, se pojišťovny účastní svým podílem na finančním trhu a to cestou investování volného kapitálu do z větší části rychle likvidních investic. Tato možnost je pojišťovnám dána především díky svobodě podnikání a režimu volného tržního hospodářství.

Tabulka 1: Struktura pojišťovnictví

Pojišťovnictví	
Státní dozor v pojišťovnictví	Asociace (svazy) pojišťoven
Komerční pojišťovny / zajišťovny	Asociace zprostředkovatelů pojištění
Družstevní pojišťovny	Asociace pojišťovacích makléřů
Zprostředkovatelé (agenti, makléři, makléřské firmy)	Jiné asociace

Zdroj: Čejková, V.: Pojišťovnictví, Masarykova univerzita Brno, rok 2006, s. 87

Základními prvky nezávislého pojišťovnictví jsou

- možnost pojištěného (pojištěný má možnost zvolit si pojistitele, konkrétní specifické pojištění, pojistné podmínky),
- možnost pojišťovny (nezávislé pojišťovnictví má volné ruce k určování pojistných sazeb, všeobecných pojistných podmínek, výběru rizik a volbě investic z části pojistných rezerv).

2.1 Hlavní pojmy pojišťovnictví

Pojistitel – právnická osoba, která je oprávněna provozovat pojišťovací činnost (pojišťovna)

Pojistník – osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu

Pojištěný – osoba, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost nebo jiné hodnoty se pojištění vztahuje

Oprávněná osoba – osoba, které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění

Pojistné nebezpečí – možná příčina vzniku pojistné události

Pojistné riziko – míra pravděpodobnosti vzniku pojistné události vyvolané pojistným nebezpečím

Pojistné – úplata za pojištění

Běžné pojistné – pojistné stanovené za časové období dohodnuté v pojistné smlouvě

Jednorázové pojistné – pojistné stanovené na celou dobu, na které bylo pojištění sjednáno

Likvidace pojistné události – šetření pojistitele nutné ke zjištění rozsahu škody

Pojistná doba – doba, na kterou bylo pojištění sjednáno

Pojistná událost – nahodilá událost blíže označená v pojistné smlouvě, se kterou je spojena povinnost pojistitele poskytnout pojistné plnění.

2.2 Teoretické základy pojišťovnictví

V soukromém životě i v podnikání mohou být lidé postiženi různými škodami, jejichž důsledek je například ztráta majetku, ztráta schopnosti vydělávat, ztráta zdraví nebo i života. Ekonomickým následkům těchto skutečností je možno účinně předcházet a to pojištěním. Pojištění je založeno na ekonomických a právních základech. Ekonomický základ je dán tím, že podstatou pojištění je ekonomicky vyjádřená ztráta v důsledku realizace pojištěného rizika. Právní základ je dán tím, že pojištění vzniká uzavřením pojistné smlouvy podle určitých právních předpisů. Právní základ je dlouhodobou zárukou dodržení podmínek dohodnutých ve smlouvě. Platí, že objektivní existence rizika něco stojí a je třeba vyřešit otázku, jakou cenu je třeba za to zaplatit.

Není možné odstranit existenci rizik zcela a v plné míře a proto je nutné vytvářet podmínky pro to, aby vzniklé ztráty byly nahrazeny alespoň částečně. K tomuto účelu se tvoří pojistné či technické rezervy. Pojištění vychází z teorie velkých čísel s tím, že co je u jednotlivce náhodné, je v pojištění zákonité a pravidelné. Pojištění vychází ze statistických zjištění různých náhodných událostí, která ve svém součtu vytvářejí určité pravidelnosti. Na těchto pravidelnostech staví pojistné podmínky, určují se sazby pojistného a cena pojištění neboli pojistné. Pojištění proto počítá s určitou vyrovnaností rizika v prostoru a v čase. Při výpočtu se vyloučí extrémní případy a dochází ke zprůměrování rozsahu možných škod a tím i výše pojistného. Pojištění je tedy nejefektivnější forma vynakládání nákladů na krytí možných rizik.

2.3 Pojistný trh

Pojistný trh funguje na principu shromažďování a rozdělování dočasně volných peněžních prostředků. To je obdobné jako u finančního trhu. U pojistného trhu nehovoříme o fondech, ale o rezervách, které se vytvářejí pro případ úhrady pojistného

plnění. Rezervy mají u pojistného trhu větší význam než peněžní fondy u finančního trhu. Tvorba, rozdělování a používání rezerv charakterizují pojištění jako samostatnou ekonomickou kategorii. Pojištění můžeme definovat jako vztah mezi tvorbou a rozdělováním rezerv v závislosti na riziku a používání těchto rezerv k úhradě potřeb, které jsou v jednotlivých případech náhodné, ale jako celek odhadnutelné.

V tržní ekonomice se na trhu realizuje prodej a koupě za tržní ceny. Pro pojistný trh platí, že na něm dochází k nabídce a poptávce po pojistné a zajistné ochraně, která je v tomto případě specifickým zbožím, respektive službou. Riziko pro kupujícího spočívá v tom, že svou protihodnotu získá až po realizaci pojištěného rizika. Na pojistném trhu převládá zpravidla nabídka nad poptávkou a o své budoucí klienty se uchází pojistitelé a zprostředkovatelé.

Převládající nabídka je zárukou soutěže ovlivňované tvorbou cen a pojistných produktů a tato soutěž je regulována státním dohledem, který částečně tržní soutěž a konkurenci omezuje. V současném období dochází ke splývání národních a mezinárodních finančních trhů a tedy i pojišťoven jako součást procesu globalizace.

Poptávku představuje na pojistném trhu různorodá skupina fyzických a právnických osob. Základní subjekt trhu tvoří občané jako fyzické osoby, u nichž však pojištění zpravidla stojí na jednom z nejnižších stupňů stupnice potřeb. Neuvědomují si, že zabezpečení příjmů, majetku a zdraví má stejný význam, jako další základní potřeby, tj. potrava, bydlení a odívání.

Pojistného trhu se zúčastňuje stát vytvářením právních norem a předpisů a dohledem v pojišťovnictví, pojistitelé, pojistníci, zprostředkovatelé pojištění, zajistitelé a různé poradenské firmy. Cenou na tomto trhu je pojistné a zajistné. Pojistné představuje cenu za poskytování pojistné ochrany pro případ realizace pojistných událostí (ztráta, ale i dožití určitého věku, případně úmrtí). Zajistné je cenou za zajištění, to je pojištění pojišťovny.

S pokračující globalizací a díky stále narůstajícímu kapitálu, kterým disponuje, je pojistný trh jedním z nejdůležitějších segmentů finančního trhu.

Graf 1: Struktura pojistného trhu

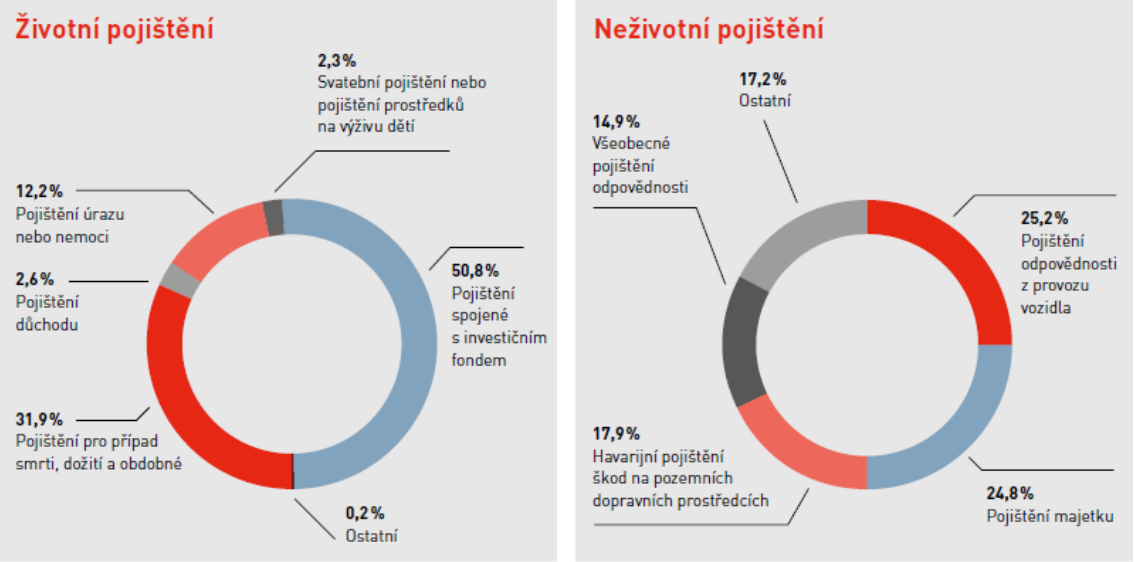

Zdroj: Česká asociace pojišťoven, výroční zpráva za rok 2011

2.3.1 Pojistné plnění

Pojistné plnění je ukazatel, z něhož jsou zřejmé částky vyplaceného pojistného plnění pojišťovnami klientům po vzniku pojistné události na základě pojistné smlouvy v příslušném roce. V roce 1991 dosáhlo pojistné plnění v České republice celkové výše pouze 13,3 mld. Kč. Objem pojistného plnění každoročně vzrůstá, například v roce 1999 byl 34,1 mld. Kč, v roce 2004 již 58,4 mld. Kč. Od roku 2005 je zaznamenáván další nárůst a v roce 2010 celkový objem dosáhl již 85,2 mld. Kč.

2.3.2 Pojištěnost

Tento ukazatel je jedním ze základních ukazatelů úrovně pojistného trhu. Mezi vyspělými zeměmi slouží ke vzájemnému porovnávání a je definován jako poměr předepsaného pojistného k hrubému domácímu produktu. V roce 1991 byla pojištěnost v České republice pouze 2%, následně se však postupně zvyšovala. Za rok 1997 je sice výše ukazatele těžko srovnatelná s předchozími roky, protože Český statistický úřad provedl změnu metodiky HDP, přesto hodnota 2,9% **je** v uvedeném roce stále poměrně nízká. V celé Evropské unii byl v tomto roce poměr 7,4% - z toho ve Velké Británii 11,5%, v Holandsku 9,3%, ale například v Řecku jen 1,7%. Ze srovnatelných zemí střední a východní Evropy dosahovalo Slovinsko úrovně 4,5% a Maďarsko 2,3%. Teprve v roce 1998 v České republice překročil tento ukazatel 3% hranici. Ve srovnání

se zeměmi Evropské unie je dosažená úroveň pojištěnosti u nás asi poloviční a stále neodpovídá možnostem našeho trhu. V roce 2004 jsme dosáhli pojištěnosti 4,1%. Je zřejmé, že v České republice zbývá ještě prostor pro rozšíření nabídky pojistných produktů ve všech odvětvích. Novější údaje se nepodařilo zjistit.

3 HISTORIE POJIŠŤOVNICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Moderní pojišťovnictví v českých zemích vzniklo již v první polovině 19. století. V období první republiky bylo srovnatelné s ostatními vyspělými zeměmi. V roce 1945 došlo k zestátnění pojišťovnictví a na místo více než 700 pojišťoven a pojišťovacích spolků bylo vytvořeno pět národních podniků a to pojišťovna Slavie národní podnik, Pražská pojišťovna národní podnik, První Československá pojišťovna národní podnik, Pojišťovna Slovan národní podnik a Nemocenská pojišťovna národní podnik. Po únoru 1948 došlo k zásadním změnám v důsledku odlišných přístupů v oblastech ekonomie a sociální politiky. Tehdejší režim neměl zájem například o rozvoj soukromého pojišťování. V roce 1948 byl vytvořen jediný monopolní ústav Československá pojišťovna národní podnik pro pojišťování vnitrostátních i zahraničních rizik se sídlem v Praze a ředitelstvím pro Slovensko v Bratislavě. Tím došlo na několik desetiletí k přerušení přirozeného tržního vývoje našeho pojišťovnictví. Další negativní dopad zejména v oblasti životního pojištění měla měnová reforma v roce 1953, kdy nevýhodný přepočet hodnoty životního pojištění poškodil většinu pojištěných a otřásl jejich důvěrou v tuto formu zajištění. V roce 1958 byla do státní pojišťovny začleněna První česká zajišťovací banka a tím byl dokončen proces vytvoření jediné Státní pojišťovny, pojišťovací a zajišťovací podnik Praha v rámci jednotného ekonomického a finančního systému státu.

V souvislosti s federativním uspořádáním státu byla v roce 1968 státní pojišťovna rozdělena na dva samostatné subjekty, které byly řízeny republikovými ministerstvy financí.

Po roce 1991 dochází v souvislosti se zásadními společenskými změnami k rozpadu státního monopolu a k zakládání nových pojišťoven, které začaly aktivně působit ve vznikajícím systému tržní ekonomiky a soukromého podnikání. Rozdělením federativního státu na dva samostatné byly k 1. 1. 1993 v České republice vytvořeny podmínky pro samostatný rozvoj českého pojistného trhu.

V současné době je obecně základem pojištění v České republice objektivní existence rizika, které může mít za následek peněžní ztrátu.

3.1 Vývoj v České republice po roce 1989

Po roce 1989 došlo v české ekonomice k zásadním změnám směrem k tržnímu hospodářství. Tyto změny se uskutečnily i v oblasti pojišťovnictví, u něhož základní rámec a podnikání stanovil zákon České Národní rady č. 185/1991Sb., o pojišťovnictví. Tímto zákonem byl zrušen monopol dosud jediné České státní pojišťovny a byl umožněn vznik konkurenčních pojišťoven, nejprve pouze domácích a od 28. 5. 1992 i zahraničních. Byla znovu vytvořena instituce státního dozoru nad pojišťovnictvím, který garantuje dodržování zákonných rámců pravidel a podnikání v této oblasti a chrání klienty pojišťoven. Postupně se rozvinul pojistný trh jako specifický segment finančního trhu.

I po uvolnění pojistného trhu si zachovala Česká pojišťovna, akciová společnost, dominantní postavení. První konkurenční pojišťovnou se v roce 1991 stala Kooperativa, družstevní akciová společnost, nejprve jen v oblasti pojišťování podnikatelských a průmyslových rizik, která ale v současné době poskytuje i množství produktů občanských pojištění. Po roce 1992 vzniklo velké množství dalších pojišťoven, například Hasičská vzájemná pojišťovna, Exportní garanční pojišťovací společnost, Pojišťovna investiční banky – nyní ČSOB pojišťovna, Živnostenská pojišťovna – pojišťovna České spořitelny atd.

Ze zahraničních pojišťoven patří k nejvýznamnějším Holandská životní pojišťovna Nationale Nederland, první Americko – Česká pojišťovna (Amcico), Německá pojišťovna Allianz atd.

Ve srovnání s minulostí došlo k rozsáhlé liberalizaci pojistného trhu. Zahraniční pojišťovny přinesly v krátké době do České republiky kapitál, know – how, zkušenosti a technické zázemí. Uplatnily i nové pojistné produkty a přispěly k rozšíření jejich nabídky. Tyto pojišťovny poskytují vysokou úroveň služeb a přitom respektují specifika českého trhu. Vzhledem k obrovské finanční síle svých zahraničních mateřských společností – například Allianz Holding je z hlediska předepsaného pojistného největší Evropskou pojišťovnou – poskytují svým klientům vysokou jistotu pojistného plnění a umožňují sjednávání pojistných smluv i na velká rizika.

Pojistný trh lze zásadně rozdělit na životní a neživotní složku. Poměr životního a neživotního pojištění naznačuje vyspělost pojistného trhu a celé ekonomiky. V roce 1992 činil podíl životního pojištění na celkovém pojištění v České republice 31%. Do

roku 1997 se postupně snižoval až na 26,4%, v dalším období byl zřejmý pozvolný nárůst, v roce 2004 dosáhl podíl životního pojištění 39,4% a v roce 2008 již byl tento podíl 40,7%. Vývoj situace životního i neživotního pojištění vedl k tomu, že základní ukazatelé struktury pojištění se nepatrně změnili ve prospěch životního pojištění, jehož podíl vzrostl ze 46,0% na 46,4% v roce 2011. V ostatních zemích s vyspělými ekonomikami je poměr těchto segmentů 60:40, tj. dlouhodobě ustálen ve prospěch životního pojištění. Je zřejmé, že opačný převažující podíl neživotního pojištění trvá a pozitivní posun ve směru navýšení podílu životního pojištění je téměř zanedbatelné.

Graf 2: Vztah životního a neživotního pojištění

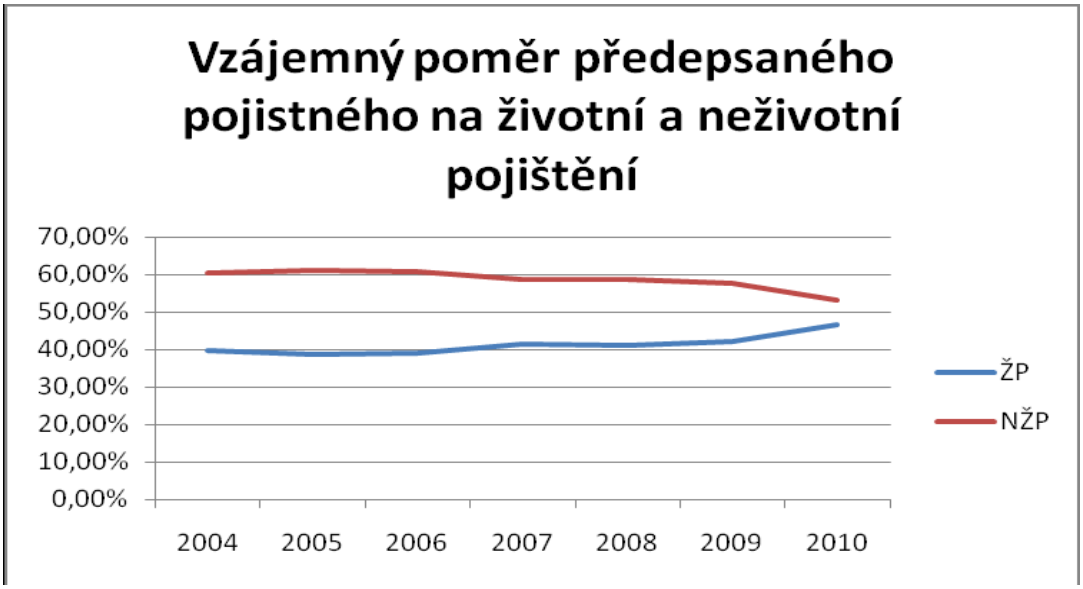

Zdroj: Česká asociace pojišťoven

4 KONKRÉTNÍ SITUACE POSKYTOVATELŮ POJISTNÍCH SLUŽEB

Úspěšných 20 let pojistného trhu v České republice lze dokumentovat těmito výsledky:

- Základní kapitál pojišťoven se zvýšil z 2,3 mld. Kč v roce 1992 na 19,4 mld. Kč v roce 2009. V roce 2011 dosáhl základní kapitál členských pojišťoven již 21,8 mld. Kč.
- Počet zaměstnanců pojišťoven vzrostl z 8 596 v roce 1991 na 13 985 v roce 2009, nejvyšší úroveň ve sledovaném období dosáhl v roce 1999, a to 16 172.
- Česká národní banka v roce 2011 evidovala 149 530 pojišťovacích zprostředkovatelů a 199 samostatných likvidátorů pojistných událostí. To je oproti roku 2010 v průměru o 20% více zprostředkovatelů a o 8% více samostatných likvidátorů.
- Počet pojistných smluv činil 12,3 mil. kusů v roce 1992 a 25,2 mil. kusů v roce 2010.
- Technické rezervy životního pojištění představovaly v roce 1991 cca 39 mld. Kč a v roce 2009 cca 223 mld. Kč.
- Celkový počet pojišťoven v ČR na konci roku 2011 byl 53.
- Na českém trhu i nadále působí jen jedna zajišťovna VIG RE, akciová společnost s licencí České národní banky.

Graf 3: Pojistné celkem – podíly na trhu

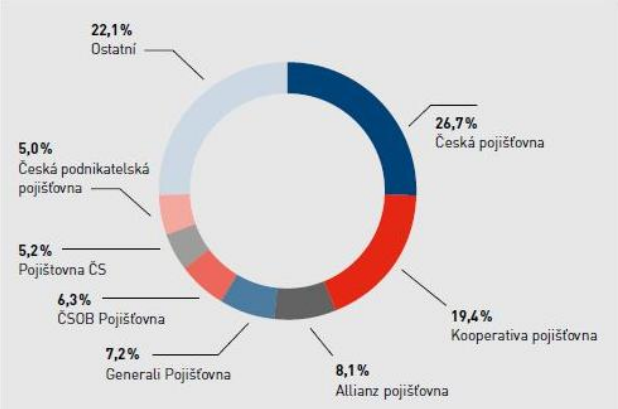

Zdroj: Výroční zpráva České asociace pojišťoven za rok 2011

V následující části uvádím údaje o 3 nejvýznamnějších pojišťovnách, které působí v ČR.

4.1 Česká pojišťovna

Česká pojišťovna může v současné době navazovat na činnost svých předchůdců již od 19. století. Počátkem 20. století začala první Česká vzájemná pojišťovna nabízet svým klientům také životní pojištění, pojištění proti vloupání a pojištění zákonné odpovědnosti a úrazu. Po roce 1948 vznikla jediná Československá pojišťovna, která si monopolní postavení držela až do roku 1991, kdy byl zákonem o pojišťovnictví otevřen trh i dalším pojišťovnám. I v dnešním vysoce konkurenčním prostředí si Česká pojišťovna stále udržuje své vedoucí postavení. Její základní kapitál je 4 mld. Kč. Průměrný počet přepočtených zaměstnanců k 30. září 2012 činil 3 880 osob. V roce 2011 byl celkový počet zaměstnanců 3900 a mimoto 5600 výhradních obchodních zástupců.

Obrázek 1: Schéma organizační struktury České pojišťovny

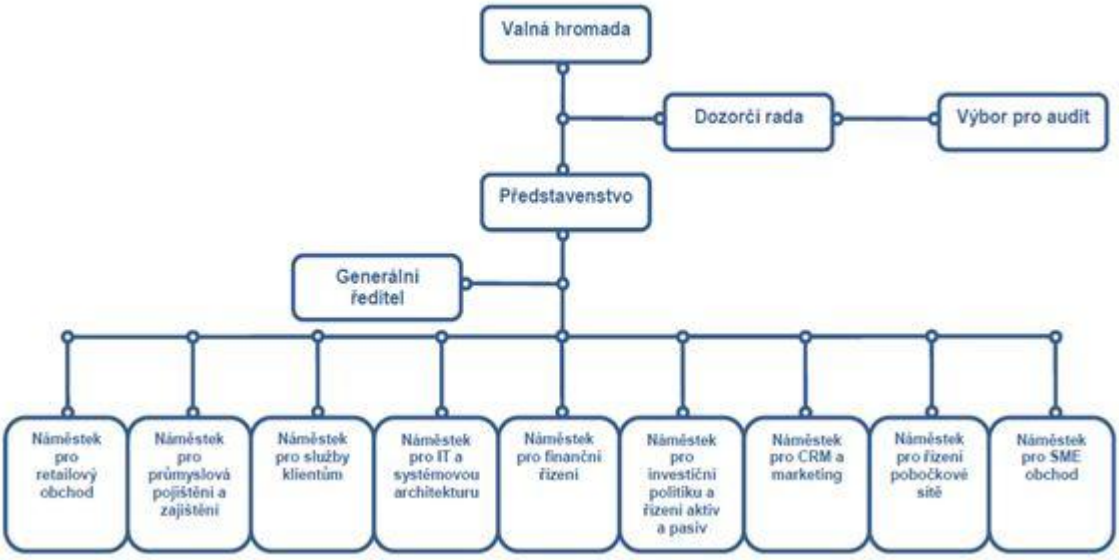

Zdroj: Výroční zpráva České pojišťovny za rok 2011

4.2 Kooperativa

Kooperativa pojišťovna, akciová společnost, je součástí koncernu Vienna Insurance Group a je v současné době druhou největší pojišťovnou na tuzemském trhu. Byla založena v roce 1991 jako první komerční pojišťovna na území tehdejšího Československa. Její podíl na celkovém předepsaném pojistném v České republice je 22%. Je univerzální pojišťovnou, která nabízí plný sortiment služeb a všechny standardní druhy pojištění jak pro občany, tak pro klienty z řad firem od drobných podnikatelů až po velké korporace. Základní kapitál činí 3 mld. Kč. Počet zaměstnanců k 31. 12. 2011 byl 3 775. Klientem Kooperativy je každý pátý občan České republiky.

4.3 Allianz pojišťovna

Allianz pojišťovna je stoprocentní dceřinou společností Allianz New Europe Holding. Allianz pojišťovna na český trh vstoupila v roce 1993 a během svého působení v České republice se vypracovala mezi tři největší tuzemské pojišťovny. Centrála pro Českou republiku je v Praze Karlíně.

Allianz pojišťovna začínala s nabídkou životního pojištění a pojištění majetku občanů. Od roku 1995 nabízí také havarijní pojištění. V roce 1999 se stala jednou z dvanácti pojišťoven, které začaly nabízet povinné ručení. Dnes svou šíří produktů uspokojuje jak privátní, tak firemní zákazníky. Allianz pojišťovna je zaměřena na veškeré produkty pojištění. To znamená, že nabízí životní pojištění, pojištění majetku a odpovědnosti občanů, majetkové pojištění, komplexní autopojištění pro občany a společnosti, cestovní pojištění a penzijní připojištění. Základní kapitál činí 4,96 mld. Kč. Počet zaměstnanců k 31. 12. 2010 byl 738 osob, počet klientů byl 164 176.

5 PRÁVNÍ ÚPRAVA POJIŠŤOVNICTVÍ

Souhrn právních norem, které jsou obsaženy v obecně závazných předpisech a které se týkají pojištění a pojišťovnictví tvoří pojistné právo, které se člení na veřejné a soukromé. Podle rozsahu rozeznáváme jeho širší a užší pojetí.

V širším pojetí pojistné právo představuje souhrn všech právních norem a tedy obecně závazných právních předpisů platných i pro jiná odvětví práva (obecná ustanovení občanského zákoníku, ustanovení o obchodních společnostech v obchodním zákoníku, devizové a daňové předpisy, předpisy o správním řízení, ale i trestní právo).

V užším pojetí tvoří pojistné právo souhrn právních norem, který upravuje specifika pojištění a pojišťovnictví, tedy odlišnosti nad rámec obecně platné právní úpravy (zákon ČNR č. 185/1991Sb., o pojišťovnictví, zákon č. 320/1993Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 185/1991Sb., zákon č. 363/1999Sb., o pojišťovnictví ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 303/2004Sb., kterou se provádí některé ustanovení o pojišťovnictví, zákon č. 37/2004Sb., o pojistné smlouvě, zákon č. 38/2004Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí, vyhláška č. 582/2004Sb., kterou se provádějí některé ustanovení zákona č. 38/2004Sb., zákon č. 168/1999Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a vyhláška MFČR č. 205/1999Sb., kterou se provádí zákon č. 168/1999Sb.

Zákon ČNR č. 185/1991Sb., o pojišťovnictví vytvořil předpoklady pro uplatňování tržních podmínek v soukromém podnikání. Nebyl považován za definitivní právní úpravu mimo jiné i proto, že k jeho vydání vyšlo dříve, než nabyly účinnosti obchodní zákoník, novela občanského zákoníku a řada dalších zákonů. Již v době jeho vzniku byl překonán vývojem v zemích Evropského společenství.

Od roku 1995 se vývoj na českém pojistném trhu přenesl zejména do oblasti nabízených služeb, což se projevilo rozšiřováním nabídky pojistných produktů. Při přípravě a projednávání zákona č. 363/1999Sb., o pojišťovnictví, došlo ke sladění jeho principu s ostatními platnými zákony České republiky i s právem Evropské unie. Nový zákon měl být schopen reagovat na změny v oblasti evropské integrace, v oblasti hospodářských a sociálních vztahů i v oblasti kriminality. Byla přijata zásada, že právní regulace pojišťovnictví musí zároveň splňovat i neodlučitelné požadavky rozvoje pojišťovnictví a právní ochrany klientů. Změny byly konkretizovány tak, aby zohledňovaly jak legislativu národní, tak potřeby harmonizace národní legislativy

s právem Evropské unie. Zákon č. 363/1999Sb., o pojišťovnictví, již vycházel ze skutečnosti, že pojistný trh v České republice byl z hlediska počtu pojišťoven již dostatečný a začalo se postupně vytvářet i konkurenční prostředí. Rozvoj konkurence vedle pozitivních důsledků přinesl i řadu nepříznivých jevů, které vyžadovaly zefektivnění výkonu státního dozoru v pojišťovnictví. Hlavním cílem bylo zabezpečení maximální ochrany spotřebitele pojišťovacích služeb vůči soukromým provozovatelům pojišťoven a vyvážení zesíleného státního dozoru komerční svobodou nabídky a výběru těchto služeb (omezení možnosti zasahování MFČR do vztahů smluvních stran, jejíž základní rámec stanoví občanský zákoník a současné posílení pravomoci MFČR v oblasti kontroly hospodaření pojišťoven a dohledu nad jejich finančním zdravím). Byla zdůrazněna potřeba zkvalitnit oceňování pojištěných rizik, způsobů jejich zajištění a zabránění disproporcí v kapitálové vybavenosti pojišťoven a zajišťoven. Zákon č. 363/1999Sb., o pojišťovnictví, představoval pouze částečnou kompatibilitu s právní úpravou platnou v Evropském společenství. Za dobu jeho platnosti prošlo pojišťovnictví rozsáhlými kvantitativními a především kvalitativními změnami. V souvislosti s přijetím žádosti České republiky o přijetí do Evropské unie se ukázala potřeba postupně zahrnout do českého práva již platné směrnice Evropského společenství v pojišťovnictví. V roce 2004 nabyla účinnosti novela č. 39/2004Sb., zákona č. 363/1999Sb., která završila vývoj v oblasti soukromého pojišťovnictví a zohlednila zejména přechod k tzv. „jednotnému evropskému pasu“ (single passport).

Následně byl zpracován zákon č. 409/2004Sb., jako úplné znění zákona o pojišťovnictví. Novelou byla zvýšena minimální výše základního kapitálu pojišťovny, která je nyní rozdílná v závislosti na druhu pojistné činnosti. Pro odvětví životního pojištění činí 90 mil.,- Kč a pro odvětví neživotního pojištění je v rozmezí 60 – 200 mil.,- Kč podle druhu pojištění. Upraveny jsou i podmínky pro zajišťovnu, kdy při jejím vzniku na území České republiky musí její základní kapitál činit nejméně 1 mld.,- Kč.

Pojišťovny z jiných členských států Evropské unie jsou oprávněny provozovat na území České republiky pojišťovací činnost na základě práva na zřízení své pobočky, nebo na základě svobody dočasně poskytovat služby v rozsahu, v jakém jim bylo uděleno povolení v zemi jejich sídla.

Pojišťovny z třetích zemí (mimo Evropskou unii) mohou v České republice provozovat pojišťovací činnost pouze prostřednictvím poboček na základě povolení, které uděluje státní dohled v pojišťovnictví.

Na evropské úrovni přinesl rok 2011 v odvětví pojišťovnictví celou řadu změn. Evropská komise realizovala množství konzultací, které povedou k předložení konkrétních legislativních návrhů s dopadem na oblast pojišťovnictví. Jednou z nejdůležitějších byla konzultace týkající se plánované revize směrnice 2002/92/ES, o zprostředkování pojištění. Byla uskutečněna celá řada aktivit souvisejících se zavedením rámcové směrnice Solventnost II. V lednu 2011 zveřejnila Evropská komise návrh směrnice Omnibus II, jejímž úkolem je vnést do režimu Solventnost II změny, díky kterým Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (EIOPA) získá takové pravomoci, jakými jsou např. navrhování technických standardů nebo rozhodování sporů mezinárodními orgány dohledu. Zveřejněný text definoval rozsah otázek, které bude možné upravovat prostřednictvím technických standardů.

5.1 Pojistná smlouva

Základním předpisem, který upravuje pravidla komerčního smluvního pojištění založeného pojistnou smlouvou, je od 1. 1. 2005 zákon č. 37/2004Sb., o pojistné smlouvě. Tento zákon přizpůsobuje oblast soukromého práva podmínkám tržního hospodářství a současně začleňuje platné předpisy Evropské unie (např. pracuje s pojmem soukromého pojištění, při čemž odlišuje vztahy upravené tímto zákonem od vztahů podle zákona č. 48/1997Sb., o veřejném zdravotním pojištění).

Z právního hlediska je soukromé pojištění majetkovým závazkovým právním vztahem ve smyslu občanského zákoníku. Zákon o pojistné smlouvě definuje obsah pojistné smlouvy, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistné. Pojistníkem může být osoba fyzická i právnická. Před uzavřením pojistné smlouvy musí být pojistník prokazatelně seznámen s pojistnými podmínkami. Pojistná smlouva vždy obsahuje

- určení pojistitele a pojistníka,
- určení oprávněné osoby,

- určení, zda se jedná o pojištění škodové nebo obnosové,
- vymezení pojistného nebezpečí a pojistné události,
- výši pojistného, jeho splatnost a údaj o tom, zda se jedná o pojistné běžné nebo jednorázové,
- vymezení pojistné doby a doby, na kterou byla pojistná doba uzavřena,
- v případě pojištění osoby, bylo-li dohodnuto, že se oprávněná osoba bude podílet na výnosech pojistitele a způsob, jakým se bude podílet.

Pojistnou smlouvou lze pojistit například majetek, fyzickou osobu pro případ tělesného poškození, smrti, dožití určitého věku, nebo pro případ jiné pojistné události a odpovědnost za škodu vzniklou na životě, zdraví, nebo na věci, případně odpovědnost za jinou majetkovou škodu. V rámci pojistné smlouvy je možné v tzv. sdruženém pojištění kombinovat i několik pojištění.

Zákon stanoví požadavek písemné formy pro právní úkony. Pouze v případech pojištění s pojistnou dobou kratší než jeden rok nemusí mít pojistná smlouva písemnou formu.

5.1.1 Základní práva a povinnosti pojištěného

Zákon č. 37/2004Sb., o pojistné smlouvě

- právo být seznámen s rozsahem a obsahem pojištění,
- právo na pojistné plnění splatné do 15 dnů po skončení šetření,
- právo vyžadovat přiměřenou zálohu na pojistné plnění, pokud šetření nemůže být skončeno do 3 měsíců,
- informační povinnost pojistníka,
- povinnost platit pojistné ve sjednaných lhůtách,
- povinnost ohlásit pojistnou událost bez zbytečného odkladu, dát pravdivé vysvětlení o jejím vzniku a předložit doklady, které si pojistitel vyžádá (fotky, faktury atd.).

5.1.2 Základní práva a povinnosti pojistitele

- právo na pojistné,
- právo na postih a snížení pojistného plnění,

- povinnost poskytnout plnění v případě pojistné události,
- povinnost poskytnout pojištěnému na požádání přiměřenou zálohu, pokud nemůže skončit šetření do 3 měsíců.

5.1.3 Změny a zánik pojištění

- uplynutí pojistné doby,
- nezaplacení pojistného,
- dohoda mezi pojistitelem a pojistníkem,
- výpověď (má právo pojišťovna i pojistník),
- odstoupení od smlouvy,
- zánik rizika,
- změna vlastníka.

5.1.4 Promlčení nároku na plnění z pojištění

Právo na plnění se promlčí nejpozději za 3 roky, jedná - li se o životní pojištění za 10 let. Promlčecí doba počíná běžet za 1 rok po vzniku pojistné události.

6 ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

Životní pojištění je produkt, který se rozděluje podle několika hledisek. Základním produktem životního pojištění je pojištění pro případ smrti nebo dožití. Jestliže se pojištěnému přihodí jakákoliv událost, která je uvedena v pojistné smlouvě (např. pojištěný se stane invalidou nebo zemře), dochází k výplatě pojistného plnění.

Mít uzavřené životní pojištění se vyplatí především u těch, kteří mají výrazný podíl na rodinných financích a bez jejichž příjmů by se rodina mohla dostat do finančních problémů. Paleta nabídky pojistných produktů u životního pojištění je široká a neustále se vyvíjí.

Ideální doba na uzavření životního pojištění je nižší věk, protože mladí lidé jsou pro pojišťovnu méně rizikoví a pojišťovny se neobávají vyplácet vysoké částky za plnění pojistného.

Sjednání životního pojištění zatím není v České republice obvyklou záležitostí. V roce 2012 mělo smlouvu o životním pojištění uzavřeno celkem 28% obyvatelstva v celkovém objemu 45,757 mld. Kč,-. Životní pojištění je produktem, který by měl být vždy v rozmezí 3 - 5 let optimalizován změnou pojistné smlouvy. Zajistí se tak i pokrytí případných nových potencionálních rizik. V rámci konkurenčního boje řada pojišťoven nabízí různé výhody všem, kteří chtějí být pojištěni.

6.1 Původní poslání životního pojištění a jeho současná modifikace

Životní pojištění bylo zamýšleno především jako zajištění finančních zdrojů pro rodinu v případě smrti nebo ztráty výdělečné schopnosti jejího živitele. Nejprve bylo v popředí zájmu nejzávažnější riziko předčasné smrti spojené s finančním zabezpečením pohřbu a alespoň minimální podpory pro pozůstalé.

V současné době zůstává na prvním místě původní motiv rizika smrti atd., ale navíc jednotlivec získává jistotu, že pokud se mu něco přihodí, budou jeho nejbližší finančně zabezpečeni a navíc pokud se on sám dožije konce pojištění, bude mu vyplacena dohodnutá pojistná částka. Se zvyšující se životní úrovní a s nákladnějším stylem života jsou na konstrukci produktů životního pojištění kladeny vyšší nároky, zejména pokud jde o úroveň ekonomického zabezpečení pojištěného nebo jeho rodiny. Platí základní poučka, že sjednaná pojistná částka životního pojištění pro případ smrti i

pro případ dožití se sjednaného věku by měla činit minimálně čtyřnásobek jeho ročního příjmu.

6.2 Role životního pojištění

Životní pojištění má význam nejen pro jednotlivce, rodinu a příbuzné, ale svým charakterem má význam společenský a národohospodářský. Nejčastěji sjednané pojištění pro případ smrti nebo dožití, které má složku úspornou, spořící a rizikovou, přináší tyto efekty:

a) Tlumení inflace – životní pojištění je obvykle sjednáváno na 5, 10 a více let. Ten, kdo se rozhodne pravidelně platit pojistné, vlastně odkládá svoji spotřebu, což má v zásadě protiinflační charakter.

b) Výhodné financování investic – rozhodující část pojistného, které platí klienti pojišťoven, je kumulována jako jejich úspory v technických rezervách. Pojišťovna musí zabezpečit jejich zhodnocování, tedy obezřetně a efektivně hospodařit s aktivy, jejichž zdrojem jsou technické rezervy. Pojišťovny proto investují do různých finančních instrumentů, např. státních dluhopisů, akcií a jiných cenných papírů, umisťují finanční prostředky na termínované vklady, do podílových fondů apod. Vzhledem k dlouhodobému charakteru životního pojištění jsou tyto zdroje financování ekonomiky výhodné, neboť umožňují finančním institucím poskytovat např. střednědobé a dlouhodobé úvěry. Podporují likviditu banky a umožňují realizovat rozvojové záměry podniků.

c) Doplněk státního důchodového pojištění – základem zabezpečení ve stáří je dosud státní důchodový systém. Některé produkty životního pojištění umožňují vhodně doplnit zabezpečení ve stáří ze strany státu soukromou pojistnou ochranou.

d) Přínosy pro státní rozpočet – rozvoj životního pojištění přináší daňové efekty pro státní rozpočet. Při jistém zjednodušení lze hovořit o

- zdanění zisků pojišťoven,
- zdanění některých druhů pojistného plnění, respektive rozdílu mezi výší pojistného plnění a zaplaceným pojistným (srážková daň).

Uvedené efekty zdůvodňují, proč mají ekonomicky vyspělé státy zájem na rozvoji životního pojištění a proč ho podporují např. formou daňových výhod.

6.3 Výhody a nevýhody životního pojištění

Hlavní výhodou životního pojištění je pojistná ochrana, kterou je pojišťovna povinna začít plnit v případě vzniku pojistné události. Některé životní pojistky nabízejí zhodnocení vložených peněžních prostředků, případně je možné zvolit optimální investiční strategii. U pojištění, která počítají s výplatou peněz po ukončení pojistné ochrany závislé na dosažení určitého věku, je možno uplatnit daňové výhody (odčitatelná položka ke snížení daňového základu až o 12 000 Kč ročně).

I pro zaměstnavatele je výhodné zaplatit svým zaměstnancům příspěvky na jejich životní pojištění, které si pak zaměstnavatelé mohou odečíst ze svého daňového základu. Další výhodou je, že vklady do pojištění nejsou předmětem exekuce.

Největší nevýhodou životního pojištění je, že pojišťovna může za určitých okolností odmítnout plnění pojištění. Stává se to v případě, kdy pojišťovna dojde k závěru, že došlo k porušení pojistných podmínek. Další nevýhodou je i to, že pokud v průběhu pojištění není člověk se svojí pojistkou spokojen a chce ji nově uzavřít s jinou pojišťovnou, v prvních letech po uzavření této pojistky mu hrozí relativně vysoké ztráty, které plynou z vyšších nákladů pojišťoven, protože pojišťovny hradí poradcům provize za zprostředkování smlouvy. Další nevýhodou je i fakt, že s naspořenými penězi je možno nakládat až po ukončení pojištění. Při nesplnění podmínek daňového zvýhodnění soukromého životního pojištění z důvodu zániku pojištění nebo dodatečné změny doby trvání pojištění nárok na uplatnění odpočtu nezdanitelné části základu daně zaniká a také se musí dodatečně tato odčitatelná položka v předchozích letech uplatněná dodanit.

6.4 Základní typy životního pojištění

Mezi základní typy životního pojištění patří,

- kapitálové životní pojištění (KŽP),
- rizikové životní pojištění (RŽP),
- investiční životní pojištění (IŽP),
- důchodové životní pojištění (DŽP).

V závorkách jsou uvedeny zkratky jednotlivých typů pojištění, které se v praxi běžně používají.

Kapitálové životní pojištění

Toto pojištění je kombinací pojištění pro případ smrti nebo dožití a spoření. Placené pojistné se rozdělí podle předem daného klíče do dvou částí. Jedna část je určena na pokrytí rizika smrti, druhá část je zhodnocována ve prospěch klienta a pojišťovna ji může investovat do podílových fondů nebo do dalších investičních nástrojů. Ty jsou uvedeny ve smlouvě o kapitálovém životním pojištění. Zhodnocováním části pojistné částky se vytváří kapitálová hodnota, která je využita ve fázi dožití.

Rizikové životní pojištění

V tomto případě se neinvestují ani nespoří žádné peníze. Veškeré pojistné jde na krytí pojistné události v případě smrti. Cílem rizikového životního pojištění je zaopatřit potencionální pozůstalé, jejichž živitel zemřel. Toto pojištění ocení především živitelé rodin, ale také ti, kteří mají na sebe sjednaný nějaký úvěr, třeba hypotéku, leasing nebo úvěr ze stavebního spoření. Pojišťovna v případě smrti pojištěnce vyplatí předem smluvenou částku.

Investiční životní pojištění

Toto pojištění funguje tak, že životní pojišťovny, u kterých lze toto pojištění sjednat, nabízejí několik podílových fondů, do kterých je možno investovat. Ve smlouvě o investičním pojištění se uvádí, v jakém poměru a do jakých fondů lze

pojistné rozdělit a do jakých fondů se budou konkrétní částky investovat. Oproti jiným formám životního pojištění zde není záruka výše minimální úrokové sazby.

Důchodové životní pojištění

U tohoto typu životního pojištění dochází ke spoření na penzi. Z takto naspořené a zhodnocené sumy se vyplácí renta. Naopak pojištění na krytí rizika smrti je minimální. Většiny pojistného se zhodnocuje. Pokud pojistník v průběhu pojistné doby zemře, je důchod vyplácen dědicům. V opačném případě získá pojistník nárok na předem sjednanou měsíční rentu.

Tabulka 2: Vlastnosti základních druhů životního pojištění osob

Vlastnosti	Druh pojištění osob				
	Rizikové životní a úrazové	Kapitálové životní	Univerzální (flexibilní) životní	Investiční životní	Důchodové
Krytí rizika (smrti)	◆	◆	◆	◆	
Tvorba kapitálové hodnoty		◆	◆	◆	◆
Aktivní ovlivňování výnosu				◆	
Garantované zhodnocení		◆	◆		◆
Flexibilita			◆	◆	
Daňová uznatelnost		◆	◆	◆	◆

Zdroj: Google - Česká asociace pojišťoven

6.5 Životní pojištění jako instrument finančního trhu

K primárním pozitivním efektům životního pojištění je nutno přiřadit jeho ještě stejně důležitou, ne-li makroekonomicky důležitější sekundární roli, na jejímž základě je pojistný trh zařazován jako podsystém finančního trhu: Peníze získané od svých klientů mohou pojišťovny díky značnému časovému rozdílu mezi vkladem a konečnou výplatou pojistné částky investovat zpět do ekonomiky a tak pozitivně působit na hospodářský růst. V tomto kontextu je životní pojištění ze své povahy specifickým nástrojem finančního investování a tato jeho vlastnost je v současnosti těžištěm rozvoje a inovace produktové nabídky. Produkty životních pojišťoven, které jsou v podstatě

analogické některým dalším produktům finančního trhu, zejména bankovním produktům, představují makroekonomicky dlouhodobý instrument kolektivního investování.

Pojišťovny vesměs garantují svým klientům v pojistně-technické kalkulaci určitý minimální výnos, který v kalkulaci vlastně představuje technickou úrokovou míru. Skutečný výnos, který může být i vyšší, se odvíjí od toho, jak pojišťovny dokáží svěřené dočasně volné prostředky jednak bezpečně a jednak i výnosně investovat na finančním trhu. V této souvislosti jsou pojišťovny považovány za významné institucionální investory a jimi nashromážděné prostředky se realokují zpět do ekonomiky.

S ohledem na dlouhodobost životního pojištění musí klient pojišťovně důvěřovat a mít jistotu, že pojišťovna bude vždy schopna dostát svému závazku vyplatit sjednanou pojistnou částku. V okamžiku nároku klienta na výplatu pojistné částky musí mít pojišťovna pojistně - technické rezervy k dispozici v likvidní formě a to pokud možno ještě zhodnocené. Z toho plyne, že životní pojištění je obzvláště atraktivní pro klienty v takovém společenském prostředí, které vykazuje politickou a ekonomickou stabilitu. V této souvislosti je důležité poznamenat, že životní pojišťovny se v konstrukci svých produktů dokáží vyrovnat i s faktem, že moderní ekonomiky jsou mírně inflační. Aby klienti pojišťovně důvěřovali a aby životní pojištění dobře fungovalo, pojišťovny ve svém vlastním zájmu samoregulují provádění investiční politiky tak, aby jejich operace na finančním trhu byly konzervativní. Oblast ukládací politiky pojišťoven a jejich hospodaření s životními rezervami jsou navíc obsahem dosti přísné regulace a dohledu ze strany státního dozoru nad pojišťovnictvím. Proto také pojišťovny mohou mít v moderní době spíše jen dílčí investiční neúspěch, ke krachům životních pojišťoven v tržních ekonomikách již prakticky nedochází.

Dobře fungující životní pojištění, jinými slovy dobře fungující investiční pojistný trh, má pozitivní vliv na celkovou ekonomickou rovnováhu. Jestliže se občané pojistnou smlouvou zaváží platit pojišťovně životní pojistné, odnímají dlouhodobě tyto prostředky eventuální spotřebě. Tento jev působí ve prospěch měnové rovnováhy. Nashromážděné prostředky jsou znovu návratně investovány do ekonomiky a jejího růstu. Makroekonomické efekty jsou natolik průkazné, že pro rozvoj životního pojištění

by tudíž měl být v rámci konstruktivní hospodářské politiky rozumných vlád poskytován co největší daňově preferenční prostor.

6.6 Nové typy životního pojištění

Zvyšování váhy a zrychlující se dynamika životního pojištění mají svůj počátek na přelomu padesátých a šedesátých let minulého století, kdy bylo třeba v celosvětovém měřítku nově motivovat klienty životních pojišťoven. V té době se současně vytvořily vhodné podmínky pro novou strategii a to získání klientů penzijních a investičních fondů pro životní pojištění. Novinkou na straně nabídky pojišťoven zejména v Severní Americe, Velké Británii, Holandsku, Jižní Africe atd., která měla těmto cílům napomoci a která si rychle získala oblibu, bylo tzv. univerzální životní pojištění. Na trh byl uveden velmi transparentní doživotní produkt flexibilního smíšeného pojištění s plněním při smrti i dožití se sjednaného věku a na rozdíl od klasických produktů s proměnlivým pojistným. Možnost platby proměnlivého pojistného, které si podle své momentální finanční situace mohl klient sám upravovat, eventuálně placení zcela zastavit nebo si dokonce na pojistku vypůjčit, flexibilita pohybu pojistné částky ve stanoveném intervalu bez nutnosti absolvování dodatečných zdravotních prohlídek, částečné odbytné s možností opět doplatit na původní pojistnou částku, garantovaný stornovací poplatek, pravidelné zohledňování změn ve statistice úmrtnosti atd., byly ve své době pro klienty natolik zajímavé, že akceptovali i nižší výnos z těchto pojištění v porovnání s mírou inflace.

Uvedení produktu univerzálního životního pojištění na trh odstartovalo v rozvinutých tržních ekonomikách masovou produktovou inovaci, založenou především na povaze životního pojištění jako investičního instrumentu.

V integračním procesu rozostřování tradičních hranic mezi jednotlivými finančními sektory, docházelo i k produktové konvergenci a jedním z nových produktů tohoto typu je investiční životní pojištění. Tento produkt v sobě směšuje klasické pojištění s investováním na kapitálovém trhu. Jde o poměrně složitý produkt, původně určený jen pro relativně úzký segment potenciálních klientů a to jednak těch, kteří mají nižší rizikovou averzi, tedy za cenu vyššího rizika chtějí dosáhnout vyššího výnosu a jednak těch, kteří jsou nadprůměrně orientovaní v instrumentech kapitálových trhů. Investiční životní pojištění tak v sobě spojuje dva do značné míry protichůdné prvky.

Na jedné straně chrání před rizikem úmrtí a následným finančním dopadem na blízké osoby pojištěného včetně dožití se sjednaného věku pojištěného a na druhé straně je investicí do podílového nebo podobného investičního fondu, která zahrnuje obvyklá rizika spojená s umístěním peněz na kapitálovém trhu. Klient se v rámci produktu pojišťuje pro případ smrti nebo dožití, zároveň ale prostřednictvím pojišťovny investuje a zhodnocuje své dočasně volné prostředky podle vlastního uvážení, nikoliv podle rozhodnutí portfolio manažera pojišťovny.

Důležitým aspektem tohoto produktu je fakt, že výnosy vesměs nejsou garantovány a pokud jsou, tak na nižší úrovni než u kapitálového životního pojištění. Odpovědnost za zhodnocení leží na pojištěném formou výběru podílových fondů, do kterých jsou podle jeho pokynů prostředky vloženy. Právě tím se toto pojištění liší od některých dalších typů životních pojištění, tj. kapitálového, důchodového i některých druhů univerzálního životního pojištění, ve kterých je vesměs již v kalkulaci produktu garantována technická úroková míra, deklarující minimální zhodnocení vložených prostředků, za které nese odpovědnost pojišťovna a její portfolio manažer.

V rámci produktů investičních životních pojištění dochází k určitému střetu preferencí kritérií pro investování, to je kritérium bezpečnosti a kritérium výnosnosti investice. U investičního instrumentu je pro klienta jednoznačně nejdůležitější kritérium výnosnosti a orientovaný klient ví, že se se svými prostředky vydal do rizikového prostředí kapitálových trhů, kde za vyšší riziko očekává tomu odpovídající vyšší výnos a teprve na druhém místě je kritérium bezpečnosti investice. U tradičních produktů životního pojištění je naproti tomu kritérium bezpečnosti investice jednoznačně prvořadé. Určité dilema produktu investičního životního pojištění spočívá v tom, že klient vedle motivu zabezpečit své blízké pro případ smrti chce zároveň co nejvíce zhodnotit své vložené prostředky ve víře, že je vlastní investiční volbou zhodnotí lépe, než by se to podařilo portfolio manažerovi pojišťovny.

Z charakteristiky produktu vyplývá, že je vhodné jej marketingově nabízet buď rizikově méně averzním klientům, nebo kvalifikovaným investorům, kteří si budou vědomi volatility kapitálových trhů a tedy i nejisté návratnosti vložených prostředků do tohoto typu produktu.

Některé marketingové kampaně samotných pojišťoven v nedávné době představovaly veřejnosti produkty investičního pojištění poněkud jednostranně a důraz

byl kladen na složku pojištění pro případ dožití se sjednaného věku. Při současné nízké nebo dokonce záporné výnosnosti kapitálových trhů je nyní řada klientů zklamána z nenaplnění očekávání ohledně zhodnocení vložených prostředků. Situace se v tomto ohledu stala nakonec natolik vážnou, že se problémem začaly zabývat regulátoři finančních, potažmo pojistných trhů.

Iniciativa regulátorů je motivována myšlenkou snížení informační asymetrie mezi pojišťovnou, respektive prodejcem produktu a klientem. Tím, že bude produkt investičního životního pojištění rovnou označen jako produkt investiční, je pro potencionálního klienta jasněji deklarováno, o jaký typ produktu se jedná.

6.7 Současné problémy životního pojištění v České republice

V České republice není dynamika rozvoje životního pojištění analogická vývoji v okolním světě. Na našem, ještě silně nenasyceném pojistném trhu, je zatím větší zájem o věcná pojištění. Tento stav má celou řadu příčin. Dlouhodobě deformované povědomí veřejnosti z totalitních dob má za následek stále ještě nedostatečné pochopení významu životního pojištění a tedy i značnou míru spoléhání se na stát a jeho sociální ochranu. Nedostatečný ekonomický růst, stagnace či dokonce pokles ekonomiky nevytvářejí dobré klima pro rozvoj životního pojištění, které bylo navíc v této etapě prakticky daňově diskriminováno. Na úroveň kvantitativních charakteristik pak měly negativní vliv pojistné smlouvy uzavřené před rokem 1998 s nízkým průměrným pojistným i nízkými pojistnými částkami.

V roce 1999 bylo dosaženo zatím rekordního přírůstku životního pojištění a jeho dynamika byla poprvé v naší historii podstatně vyšší než u neživotního. Rok 2000 byl ve znamení růstové stagnace, protože vešlo ve známost připravované daňové zvýhodnění. Rok 2001 už znovu potvrzoval nastoupený trend dohánění světových a evropských proporcí. Zrychlený rozvoj životního pojištění na přelomu milénia byl v dalším vývoji zpomalen nízkou efektivností finančních trhů a tedy i nízkou technickou úrokovou mírou. Další ránu pak znamenala finanční a ekonomická krize druhé poloviny dekády, která měla závažný dopad zejména na klienty, kteří si sjednali investiční životní pojištění, jehož aktiva v krizi klesla až o padesát procentních bodů.

Pro český národní trh souvisí atraktivnost životního pojištění úzce s daňovým prostředím. Vynakládání části současných příjmů jednotlivce na pokrytí potřeb, které u něj vzniknou v budoucnosti po skočení aktivní části života a které on sám chce pokrýt životním pojištěním, by nemělo být předmětem veřejných financí. Veřejné finance jsou určeny ke kolektivnímu přerozdělování státním penzijním systémem a jde tedy o shodný konečný účel užití těchto zdrojů a pokud v nich není rozdílu, není ani důvod k existenci jiného režimu. Z toho vyplývá, že z přerozdělování veřejnými financemi by měly být vyňaty jak výdaje na životní pojištění, tak i výnosy, které vznikají v portfoliu životních pojišťoven. V takto čisté podobě však není daňová problematika životního pojištění řešena ani v těch nejliberálnějších ekonomikách. Nejčastějším způsobem řešení je poskytování daňových úlev pro klienty pojišťoven a pro samotné pojišťovny. Je paradoxem, že ačkoliv u nás zatím pojištěnost životním pojištěním zaostává i za průměrem Evropské unie a náš státní penzijní systém má stále větší potíže se zabezpečováním finančních zdrojů, bylo v uplynulém období životní pojištění státní hospodářskou politikou spíše diskriminováno. Sociální politika totiž preferuje takové formy financování poproduktivního věku, při nichž jsou peněžní prostředky vypláceny pouze v době, kdy je příslušná osoba na živu, což řeší státní penzijní systém a penzijní připojištění se státním příspěvkem. Životní pojištění tento rámec přesahuje a jeho smyslem je finanční zabezpečení dalších blízkých osob.

Postupné zakořeňování tržních institucí v české ekonomice a rostoucí povědomí občanů o užitečnosti životního pojištění přesto vedou k postupným změnám hospodářské politiky k životnímu pojištění v daňové oblasti. První krok správným směrem byl učiněn úpravou zákona o dani z příjmů v roce 2000, která umožňuje od základu daně odečíst ročně až 12 000,- Kč, které byly fyzickou osobou vynaloženy na nejméně pětiletou životní pojistku obsahující riziko smrti nebo dožití se sjednaného věku, nebo obojí, anebo důchodové pojištění. Pojistná částka ovšem nesmí být vyplacena před šedesátým rokem věku pojištěného. Také právnické osoby, pokud svému zaměstnanci přispívají na životní pojištění, si mohou ročně na dosažení, zajištění a udržení příjmů odečíst částku až do výše 24 000,- Kč na jednoho zaměstnance. Hlavní problém této úpravy spočívá v nízké hranici odpočtu od základu daně.

6.8 Životní pojištění jako alternativa financování poproduktivního věku

Aktuálním problémem, který se na rozdíl od minulosti dostává výrazně do popředí, je zajištění dostatečné úrovně zdrojů financování pro stále se prodlužující období života člověka, tj. financování poproduktivní části jeho života. Je společensky žádoucí, aby i v této životní etapě nedocházelo k výraznému omezení ekonomických možností stále rostoucí skupiny obyvatel. Je možno konstatovat, že produkt pojištění na dožití se sjednaného věku neobsahuje riziko.

Produkty klasického životního pojištění většinově kombinují dvě tradiční složky: Riziko smrti (jev je jistý, nejistý je okamžik realizace rizika a do určitého věku je i toto riziko pojistitelné) a událost dožití se určeného věku, obvykle v návaznosti na ukončení pracovní aktivity. Při dosažení tohoto věku se vyplácí sjednaná pojistná částka, jejíž výši si pojištěný určil v době vyvrcholení jeho profesní kariéry a tudíž i jeho nejvyšších příjmů. Tím se životní pojištění stává jednou z nejvhodnějších alternativ vytváření „sociálních jistot" jednotlivce a efektivní variantou řešení v současnosti stále vyostřenějšího problému tvorby dostatečných finančních zdrojů pro stáří.

Současná rychlá dynamika rozvoje životního pojištění v bohatých tržních ekonomikách je aktuálně urychlována závažnými problémy státních penzijních systémů, které stále obtížněji „ufinancovávají" demografický šok z na jedné straně rychlého stárnutí populace a na druhé straně stagnujícího koeficientu porodnosti. Ve vážné situaci demografického šoku se stále více nachází i Česká republika. Je stále zřejmé, že požadavku na snížení tlaku na přerozdělovací mechanismus přes státní rozpočet při hrazení potřeb lidí v podproduktivním věku mimo jiné vyhovuje i zvýšení podílu finančních prostředků získaných životním pojištěním.

Komerční životní pojištění v praxi prokázalo schopnost odlehčit tlaku na státní výdaje a suplovat nákladné a obecně méně efektivní státní sociální systémy, založené na mezigenerační solidaritě. Ekonom Friedman upozornil na odumírání přirozených mechanismů v deformovaném „státně - paternalistickém" prostředí. Podle něj je mnohem logičtější se přímo finančně postarat o vlastní rodiče, než „mezigeneračně" platit daně na anonymní staré lidi. Právě liberální doporučení na vyšší míru vlastního podílu postarání se o sebe pro poproduktivní období života vede v rozvinutých tržních ekonomikách k boomu komerčního životního a důchodového pojištění.

Z následujících tabulek je zřejmý stále se zvyšující podíl obyvatelstva České republiky v poproduktivním věku.

Tabulka 3: Složení obyvatelstva ČR podle věkových skupin, muži a ženy k 1. 1. 2011

reálné údaje r. 2011	Muži	Ženy
0 - 14 let	780 975	740 790
15 - 64	3 705 955	3 622 042
65 +	660 301	976 668
Celkem	5 147 231	5 339 500

Zdroj: Český statistický úřad

Tabulka 4: Predikace složení obyvatelstva podle věkových skupin, muži a ženy k 1. 1. 2066

Rok 2066	Muži	Ženy
0 - 14	551 141	518 906
15 - 64	2 568 153	2 448 221
65 +	1 364 733	1 602 470
Celkem	4 484 027	4 569 597

Zdroj: Český statistický úřad

Životní produkty pojišťoven budou i v budoucnosti pro naši populaci stále více užitečné dvojím způsobem: Za prvé přinášejí pojištěnému ekonomickému subjektu jistotu finanční a důchodové kontinuity a za druhé jsou vhodným zdrojem financování pro případy nepředvídaných událostí v životě, které zásadním způsobem mění jeho postavení ve společnosti.

6.9 Modelový příklad životního pojištění

Petr je 35letý lékař, který miluje sport. Každou volnou chvilku využije pro své dvě největší lásky – lyžování a manželku. Protože čekají rodinu, rozhodl se Petr, že uzavře životní pojištění. V případě úrazu nebo nemoci bude postaráno jak o něj tak i o

jeho rodinu. Zároveň očekává, že se peníze, které bude pravidelně posílat na své pojištění, budou z části také zhodnocovat. Petr má hypotéku na 2 miliony Kč do 65 let. Sjednal si univerzální životní pojištění Perspektiva, které může v průběhu let jakkoli upravovat podle svých potřeb a potřeb své rodiny.

Jeho pojištění vypadá následovně:

Tabulka 5: příklad modelového životního pojištění

Pojištěná rizika	**Pojistné částky**	**Poznámky**
Trvalé následky úrazu s progresivním plněním	1 000 000 Kč	V případě, že by úraz zanechal trvalé následky, může Petr od pojišťovny dostat až 6násobek sjednané pojistné částky. Tím vyřeší případné náklady na nadstandardní léčbu a rehabilitaci a zároveň i související propad příjmů.
Plná invalidita následkem úrazu s klesající pojistnou částkou	2 000 000 Kč	Petr toto pojištění nastavil se svým poradcem tak, že pojistná částka pravidelně v průběhu let klesá, přibližně podle toho, jak klesá jeho hypotéka. Toto pojištění zmírňuje propad příjmů v případě plné invalidity a slouží de facto jako pojištění schopnosti splácet hypotéku.
Pojištění vážných onemocnění s klesající pojistnou částkou	1 000 000 Kč	Stejně jako pojištění plné invalidity, Petr přizpůsobil i pojištění vážných onemocnění potřebě splácet hypotéku.
Pojištění pro případ smrti s klesající pojistnou částkou	2 000 000 Kč	Petr má hypotéku na 2 mil. Kč do 65 let, proto si sjednal pojištění pro případ smrti s klesající pojistnou částkou. Prakticky to znamená, že výše plnění z pojištění v případě jeho smrti se bude odvíjet podle toho, kolik bude dlužit bance. Tímto pojištěním chrání svou rodinu před neúměrným zatížením splátkami hypotéky.
Část pojistného, které Petr platí na rizikové pojištění	852 Kč	
Část měsíčního pojistného, které Petr spoří a zhodnocuje ve vybraných fondech	2 148 Kč	

Pojištěná rizika	Pojistné částky	Poznámky
Celkové měsíční pojistné	3 000 Kč	
Hodnota účtu na konci pojištění při 4% zhodnocení	881 323 Kč	

Zdroj: stránky Kooperativa

6.10 Pojišťovny, které v České republice nabízejí životní pojištění

1. AEGON Pojišťovna
2. Allianz pojišťovna
3. Amcico pojišťovna
4. Aviva životní pojišťovna
5. AXA životní pojišťovna
6. Česká podnikatelská pojišťovna
7. Česká pojišťovna
8. ČSOB Pojišťovna
9. Generali Pojišťovna
10. Hasičská vzájemná pojišťovna
11. ING Životní pojišťovna
12. Komerční pojišťovna
13. Kooperativa pojišťovna
14. MAXIMA pojišťovna
15. Pojišťovna České spořitelny
16. UNIQA pojišťovna
17. VICTORIA VOLKSBANKEN pojišťovna
18. Wüstenrot, životní pojišťovna

7 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ

Penzijní připojištění se státním příspěvkem je jedním z nejvýnosnějších (viz následující příklad) a zároveň nejbezpečnějších způsobů pravidelného investování. Cílem peněžního připojištění je zvýšit účastníkovi jeho příjem v poproduktivním věku nad úroveň důchodu ze státního důchodového pojištění o prostředky, které mu bude vyplácet po splnění stanovených podmínek penzijní fond. Peněžní prostředky na účtu účastníka jsou vytvářeny jeho pravidelnými úložkami. K úložkám od 300,- Kč měsíčně jsou pravidelně připisovány státní příspěvky a prostředky na účtu jsou zvyšovány o podíly na výsledcích hospodaření penzijního fondu. Podíly na zisku nejsou daněny v průběhu spoření, ale až při výplatě dávky a tak mohou být během spoření dále zhodnocovány. Klientem penzijního fondu se může stát osoba starší 18 let s trvalým pobytem na území České republiky nebo fyzická osoba starší 18 let s bydlištěm na území jiného členského státu Evropské unie, pokud se účastní důchodového pojištění nebo veřejného zdravotního pojištění České republiky anebo pobírá důchod z českého důchodového pojištění. Minimální měsíční příspěvek klienta činí 100,- Kč. Místo účastníka může příspěvky nebo část příspěvku platit jiná osoba, kterou může být i jeho zaměstnavatel.

Tabulka 6: Změna výše státního příspěvku od 1. 1. 2013

Měsíční úložka	Příspěvek od státu do 31. 12. 2012	Příspěvek od státu od 1. 1. 2013
100 Kč	50 Kč	0 Kč
200 Kč	90 Kč	0 Kč
300 Kč	120 Kč	90 Kč
400 Kč	140 Kč	110 Kč
500 Kč	150 Kč	130 Kč
600 Kč	150 Kč	150 Kč
700 Kč	150 Kč	170 Kč
800 Kč	150 Kč	190 Kč
900 Kč	150 Kč	210 Kč
1000 Kč a více	150 Kč	230 Kč

Zdroj: Aktualne.centrum.cz

Z uvedené tabulky je zřejmé, jak se od 1. 1. 2013 mění výše státního příspěvku v závislosti na výši měsíční úložky klienta. Dosud měl klient nárok od státu získat státní příspěvek 50,- Kč při měsíční úložce 100,- Kč, od letošního roku by při takové měsíční výši od státu nezískal příspěvek žádný. Je třeba si uvědomit, že například 40 let pravidelného spoření 100,- Kč měsíčně bez státního příspěvku mu vynáší částku pouze 48 000,- Kč. Aby se peníze co nejlépe zhodnotily a v důchodovém věku byla k dispozici optimální částka, doporučuje se odkládat měsíčně alespoň 500,- Kč. V tomto případě si klient za 40 let uspoří 240 000,- Kč a kromě toho dostane státní příspěvek ve výši 62 400,- Kč, to je celkem 302 400,- Kč, to znamená 6,3 násobek předešlé částky. Pro toho, kdo má volné peněžní prostředky a obává se investovat do rizikovějších fondů, doporučuje se měsíčně spořit touto formou 1 000,- Kč, což mu zajistí nejvyšší měsíční státní příspěvek ve výši 230,- Kč.

Penzijní připojištění jako nejvýhodnější forma spoření se státním příspěvkem je jedním z nejnovějších produktů na našem finančním trhu. Bylo založeno zákonem č. 42/1994Sb. V roce 2012 již počet klientů v České republice přesáhl polovinu aktivní populace a překročil hranici 5 mil. uzavřených smluv.

Při očekávaném poklesu státního důchodu v relaci ke mzdě umožňují penzijní fondy zachovat přiměřenou životní úroveň i po odchodu do důchodu. Z části 7.6 této práce vyplývá, že je však třeba pravidelně spořit alespoň 30 let před odchodem do důchodu.

Na následujícím grafu č. 1 je zřejmé, že nejvíce klientů začíná spořit na důchod ve věku mezi 26 - 55 let. Naopak nejméně spoří mladá generace, která si ještě neuvědomuje své budoucí potřeby a nenaučila se hospodařit s penězi, protože zatím nemá žádný příjem nebo pouze nepravidelný z brigád. Obdobně i starší generace, která buď již je zabezpečena na stáří, nebo nemá dostatečné informace o investičních a spořících produktech.

Graf 4: Struktura klientů podle věku

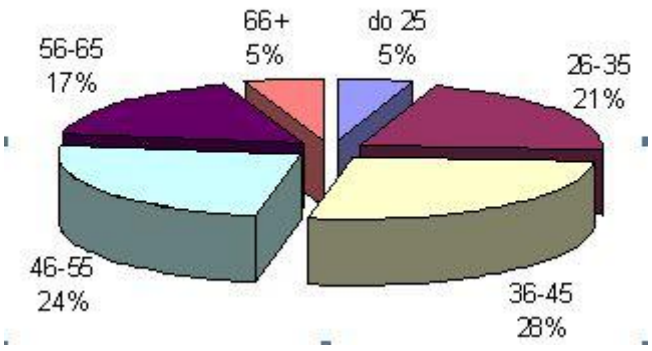

Zdroj: Internet – webové stránky Allianz pojišťovny

7.1 Principy a poslání penzijního připojištění

Nový liberální proud ekonomického myšlení i v oblasti sociálního pojištění počátkem 90. let 20. století v České republice začal výrazně preferovat svobodu jednotlivce včetně jeho odpovědnosti za vlastní život v přítomnosti i budoucnosti. To se týká i oblasti životní úrovně a jejího financování a to nejen v době, kdy je výdělečně činný, ale i následně po odchodu do starobního důchodu. Hlavní tíhu odpovědnosti za důstojnou životní úroveň občanů v podproduktivním věku i nadále nese stát systémem povinného státního důchodového pojištění, ale zároveň bude na každém, aby se sám a včas postaral o výši svého doplňkového příjmu formou dobrovolného penzijního připojištění.

V řadě západoevropských zemí existují tzv. doplňkové vícepilířové penzijní systémy. Penzijní připojištění, pokud se jej zúčastní dostatečný počet domácností s přijatelně vysokými úložkami a bez jejich předčasného odčerpávání k jiným účelům je nepochybně řešením jak krytí budoucích finančních potřeb rozložit mezi více pilířů, tj. mezi státem garantovaný, nivelizovaný a vysoce solidární nárokový příjem každého pracujícího seniora v podobě pravidelné státní starobní penze a nepovinný doplňkový příjem v podobě penze z penzijního připojištění. Tato penze je ovšem poskytována pouze těm, kteří se včas a dobrovolně rozhodli shromažďovat svůj kapitál v podobě penzijního připojištění. V nejnovější době se vytváří ještě tzv. druhý pilíř kromě již existujícího tzv. třetího pilíře

Ekonomicky vyspělé země mají zpravidla svůj bouřlivý demografický vývoj již za sebou a dochází ke stále výraznějšímu zužování tzv. stromu života u jeho základny. Rodí se stále méně dětí a naopak se prodlužuje střední délka života. Očekává se zejména zvýšení podílu senioru na téměř dvojnásobek dnešních počtů

Graf 5: Prognóza růstu podílu osob starších 65 let na celkové populaci ve vybraných zemích do roku 2055 v %.

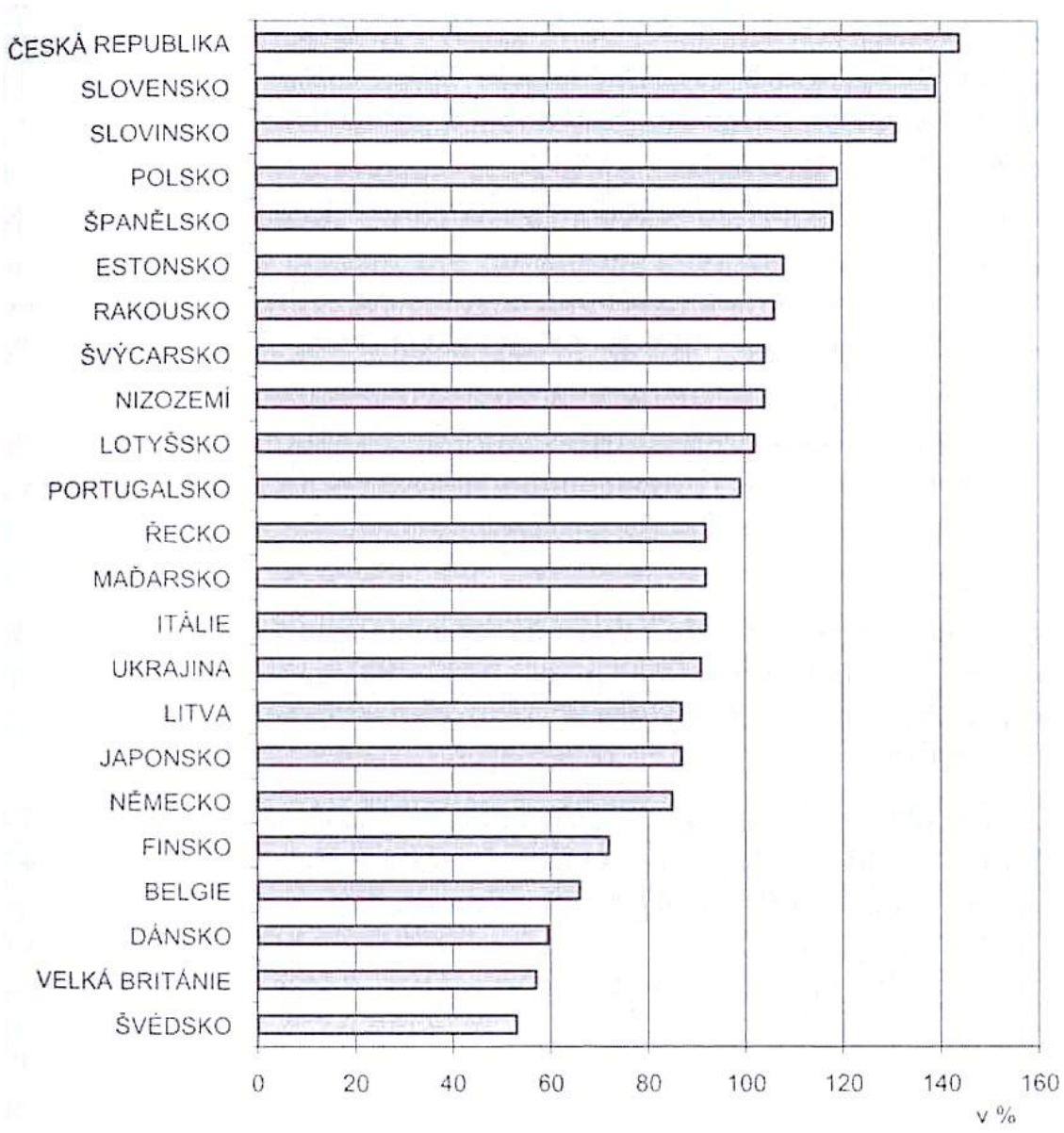

Zdroj: Jaroslav Šulc, Penzijní připojištění, 2 aktualizované a rozšířené vydání 2004, strana 17

Předpokládá se, že v roce 2030 bude v České republice žít 2,5 mil. seniorů a za dalších dvacet let jejich počet pravděpodobně převýší hranici 3 miliónů. Podíl populace

v poproduktivním věku se tak z necelých 14% v roce 2004 zvýší na více než dvojnásobek, tj. na cca. 30%. Z toho vyplývá, že tomu, kdo se narodil v současné době a připravuje se do základní školy, bude v roce 2055 již kolem 60 let a mohl by podle dříve platných pravidel pomýšlet na odchod do důchodu.

Již delší dobu se i u nás připravuje důchodová reforma a o jejích legislativních opatřeních se bouřlivě diskutuje v parlamentu i mezi občany. Tato reforma se bude týkat především mladší a střední generace s tím, že v budoucnu nelze připustit aby

- náklady systému sociálního pojištění překročily nekontrolovaně hranici, kdy již dochází k destabilizaci ekonomického a sociálního rozvoje společnosti,
- náklady systému sociálního pojištění zcela nedostatečně pokrývaly nároky a potřeby seniorů a jejich příjmy přiblížily k limitu životního minima.

Z dosud provedených analýz o absolutní výši hrubých příjmů zaměstnanců je zřejmé, že dlouhodobě existují tyto tři skupiny:

- 44% zaměstnanců patří do skupiny s průměrnými příjmy, od průměru se neodchylují více než 20% nahoru a dolů. Tato skupina je klíčovou skupinou v rámci penzijního připojištění se státním příspěvkem, protože zahrnuje cca. 2,5 mil. osob,
- 28% zaměstnanců patří do skupiny s podprůměrnými příjmy, mají odstup od průměru více než 20% dolů. I tato skupina se dosud zúčastňuje penzijního připojištění, ale pouze asi v poloviční míře než skupiny s průměrnými a nadprůměrnými příjmy. V souvislosti se změnou výše státního příspěvku od 1. 1. 2013 lze předpokládat, že se její zastoupení v celkových počtech účastníků penzijního připojištění ještě sníží,
- 28% zaměstnanců patří do skupiny s nadprůměrnými příjmy, mají odstup od průměru více než 20% nahoru. U domácností těchto zaměstnanců lze předpokládat nadprůměrný sklon k úsporám a lze očekávat, že díky státnímu příspěvku a daňovým úlevám mohou v rámci penzijního připojištění dosahovat dobrého zhodnocování svých peněz. Z hlediska penzijních fondů je tato skupina velmi atraktivní, ale nejedná se o skupinu klíčovou, protože využívá i dalších sofistikovanějších forem úspor, především stavební spoření, životní pojištění, často i nákup nemovitostí atd.

V důsledku ekonomické krize v posledních letech se skupina zaměstnanců s nadprůměrnými příjmy přechodně zmenšila a s podprůměrnými naopak zvětšila.

7.2 Výhody a nevýhody penzijního připojištění

V rámci penzijního připojištění je možno spořit již od 100,- Kč měsíčně a horní hranice není omezena. Kromě možnosti pravidelných měsíčních vkladů je možno touto formou peníze na příslušný účet peníze vkládat i čtvrtletně, půlročně nebo ročně, dohromady však minimálně 1 200,- Kč za rok. Od 1. 1. 2013 roční státní příspěvek může činit až 2 760,- Kč. Penzijní fondy pracují na kvartální bázi a státní příspěvky dostávají pravidelně jednou za čtvrt roku. Příspěvek zaměstnavatele optimálně 24 000,- Kč za rok je výhodnější, než zvýšení platu o stejnou částku, protože ani zaměstnavatel ani zaměstnanec neodvádějí z tohoto příspěvku sociální a zdravotní pojištění. Navíc až do výše 5% měsíčního vyměřovacího základu zaměstnance pro výpočet srážek na sociální zabezpečení nepodléhají dani z příjmů. Pro zaměstnavatele jsou příspěvky do výše 3% ročního vyměřovacího základu zaměstnance pro výpočet srážek na sociální zabezpečení daňově uznatelným nákladem. V současné době platí, že zhodnocení finančních prostředků v rámci penzijního připojištění nemůže být záporné. Existuje také možnost kdykoliv provádět změny výše platby na penzijní připojištění. O zaplacené příspěvky je možno snížit základ daně z příjmu fyzických osob a to v závislosti na jejich výši. Nejvyšší odpočet činí 12 000,- Kč za rok. Od 1. 1. 2013 si klient může od daňového základu odečíst částku zaplacenou na penzijní připojištění, která přesahuje 12 000,- Kč, nejvýše však opět 12 000,- Kč s tím, že tento maximální daňový odpočet je společný pro penzijní i životní pojištění.

Vzhledem k tomu, že nárok na výplatu starobní penze vzniká až po dovršení penzijního věku, je třeba před uzavřením příslušné smlouvy uvážit, zda by nebylo výhodnější peníze investovat jiným, výnosnějším způsobem, například do akciových fondů nebo dluhopisových fondů.

7.3 Proč je dobré se penzijně připojistit

Lidé se zúčastňují penzijního připojištění jednak proto, aby měli na stáří vlastní úspory a jednak i proto, že chtějí své peníze zhodnotit. Ale ani jedno, ani druhé není výsadou pouze penzijního připojištění. Vysoké úspory může člověk docílit i pravidelným spořením, stavebním spořením, účastí na akciovém trhu, nákupem a prodejem nemovitostí atd. Penzijní připojištění má však pro většinu účastníků smysl především proto, že po poměrně malých částkách je možno za delší dobu nahromadit před ukončením aktivní pracovní činnosti určitý osobní kapitál. Pravidelně odkládané částky neúnosně nezatěžují běžný rodinný rozpočet a oproti většině uvedených způsobů investování je riziko ztráty menší.

Podle demografických propočtů mají negativní trendy věkového složení české populace vyvrcholit mezi roky 2050 - 2055. Každé zvýšení hranice odchodu do starobního důchodu pouze jen odsouvá okamžik, do kdy konkrétní osoba přispívá jako plátce do státního důchodového účtu a kdy přechází do pozice příjemce. Zvyšování této hranice je krajně nepopulární a ani její případný posun nad 65 let by důsledky nepříznivého demografického vývoje neodstranil, ale pouze poněkud zmírnil.

Stárnutí společnosti se stává postupně ve všech vyspělých zemích závažným problémem. Pro uspokojivé zajištění normálního fungování populace třetího věku je nejzávažnějším problémem stále vzrůstající nárok na veřejné finance. Otázkou zejména je a bude, o kolik procent se liší výše starobního důchodu a platu. Tento rozdíl by se nezadržitelně zvyšoval, pokud by se nenašly způsoby na jeho vyrovnání. Jedním z možných způsobů je nepochybně penzijní připojištění.

7.4 Výnosy penzijního připojištění včetně státních podpor

Penzijní fondy musí investovat velice konzervativně, protože jsou povinny spravovat finanční prostředky tak, aby nebyly ve ztrátě. Investují proto hlavně do dluhopisů, které jsou co nejjistější a kde se nedá očekávat kreditní nebo úrokové riziko. Určitou menší část mají i penzijní fondy v akciových instrumentech tak, aby nebyly ohroženy jejich výnosy. Jedná se vždy o dlouhodobou investici a její výnos je možno přirovnat k výnosům dluhopisových fondů. Výnosy penzijního fondu vzrůstají díky

státnímu příspěvku. Od 1. 1. 2013 dochází ke změně státního příspěvku (viz. tabulka č. 3).

Penzijní připojištění má výnosy

- při dlouhodobé investici poněkud lepší než dluhopisové fondy, ale horší než fondy smíšené,
- při krátkodobé investici lepší než akciové fondy.

7.5 Penzijní připojištění a penzijní fond

Penzijní připojištění je legislativně přesně stanovený finanční produkt, jehož prodejcem, správcem a distributorem je penzijní fond. Jde o akciovou společnost, která přijímá a zhodnocuje finanční vklady účastníků penzijního připojištění. Penzijních fondů bylo v roce 2011 v České republice deset.

7.5.1 Připisované výnosy

Podle zákona o penzijním připojištění z roku 1994 mají penzijní fondy povinnost připisovat za každý hospodářský rok kladný výnos. Výnosem se v tomto případě myslí zisk penzijního fondu, který vznikl v rámci běžného hospodaření fondu. Podle zákona musí být 85% zisku připsáno ve prospěch účastníků penzijního připojištění a 5% plyne automaticky do rezervního fondu. O zbylé desetině zisku rozhodují přímo akcionáři fondu na valné hromadě.

7.5.2 Investiční portfolio penzijního fondu

Penzijní fond má ze zákona stanoveno, do jakých aktiv může finanční prostředky investovat. Největší objem, zhruba 30% finančních prostředků, které do fondu vložili účastníci a akcionáři fondu, může být použit na pořízení dluhopisů. Sem patří jak české státní dluhopisy, tak i dluhopisy jiných států, které jsou členy Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj - OECD.

Podle platné legislativy mohou penzijní fondy investovat peníze pouze do

- dluhopisů, jejichž emitentem je členský stát OECD nebo centrální banka jeho členského státu a dluhopisů, za které převzal záruku členský stát OECD,

- dluhopisů vydaných Evropskou investiční bankou, Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj nebo Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj, popřípadě jinou mezinárodní finanční institucí, jíž je Česká republika členem,
- podílových listů otevřených podílových fondů,
- cenných papírů, s nimiž se obchoduje na regulovaném trhu zemí OECD,
- movitých věcí, které představující záruku bezpečného uložení peněžních prostředků kromě cenných papírů,
- nemovitostí poskytujících záruku spolehlivého uložení peněžních prostředků a sloužících zcela nebo převážně k podnikání nebo bydlení.

7.5.3 Penzijní plán penzijního fondu

Penzijní plán penzijního fondu je dokument, podle kterého se definuje vztah mezi účastníkem a penzijním fondem. Stanoví, za jakých podmínek může účastník získat výplaty penze, kdy může účastník z penzijního fondu odejít. V penzijním plánu se uvádějí i informace o možnostech přerušení spoření, o výplatě jednotlivých dávek penze, jak se bude postupovat v případě, kdy se účastník rozhodne přejít do jiného penzijního fondu atd.

7.5.4 Přestupy mezi penzijními fondy

Přestupy mezi jednotlivými penzijními fondy nejsou nic neobvyklého. Hlavním důvodem těchto přestupů obvykle bývají možnosti získání vyšších výnosů. Dalším důvodem může být i neochota a neseriózност poradců při informování o výhodách a nevýhodách jednotlivých fondů. Až do konce roku 2008 byly přestupy mezi jednotlivými penzijními fondy bezplatné. V současné době platí, že pokud účastník změní penzijní fond do pěti let od založení svého penzijního připojištění, musí uhradit jednorázový poplatek ve výši 800,- Kč. Koncem února 2012 možnost přechodu mezi jednotlivými penzijními fondy skončila.

7.5.5 Výplatní fáze penzijního připojištění

Penzijní připojištění nabízí tři možnosti výplaty vložených peněžních prostředků. Jsou to především různé druhy penzí, dále jednorázové vyrovnání a třetím způsobem je odbytné.

Druhy penze v rámci penzijního připojištění jsou

- starobní penze,
- výsluhová penze,
- invalidní penze,
- pozůstalostní penze.

Starobní penze

Základní dávkou penzijního připojištění je starobní penze. Podmínkami pro její získání je doba spoření **nejméně 60 měsíců** a dosažení věku nejméně **60 let,** případně získání starobního důchodu. Doba výplaty penze a její výše závisí na penzijním plánu. Obvykle je nabízena doživotní penze.

Výsluhová penze

Výsluhová penze je dávka, která umožňuje účastníkovi vybrat část naspořených prostředků fondu ještě před vznikem nároku na starobní penzi. Nárok na ni vzniká již po **15 - ti letech** spoření.

Invalidní penze

Invalidní penze vzniká účastníkovi v případě, že spořil nejméně **3 roky** a zároveň mu byl státem přiznán plný invalidní důchod. Způsob vyplácení invalidní penze je stanoven penzijním plánem.

Pozůstalostní penze

Pozůstalostní penze vznikne v případě smrti účastníka. Podmínkou jejího přiznání je splnění minimální pojistné doby **3 let**. Pozůstalostní penze je vyplácena osobě nebo osobám určeným ve smlouvě.

Jednorázové vyrovnání

Jednorázové vyrovnání umožňuje vybrat naspořené prostředky najednou. Podmínkou je získání nároku na penzi. Jednorázové vyrovnání náleží výhradně účastníkovi, nevztahuje se proto na pozůstalostní penze.

Odbytné

Odbytné náleží účastníkovi, který platil příspěvky alespoň **12 měsíců,** nevznikl mu nárok na penzi a rozhodl se zcela ukončit penzijní připojištění. Nárok na odbytné mají dále oprávněné osoby určené ve smlouvě nebo dědici v případě, že účastník zemřel, aniž by získal nárok na penzi a nevznikl ani nárok na pozůstalostní penzi. Součástí odbytného není státní příspěvek ani výnos ze státního příspěvku, které se vrací do státního rozpočtu.

7.6 Přehled a porovnání vybraných produktů penzijních fondů

V kalkulačce „Garantovaná penze“ serveru Měšec.cz jsem pro porovnání zadal modelový příklad klienta narozeného v roce 1979, který si bude ukládat každý měsíc od roku 2012, od jeho 33 let, částku 700,- Kč. V 60 letech, tj. po 27 letech spoření, může získat v jednotlivých fondech, podle jejich průměrného zhodnocení za posledních 5 a 10 let, částky, které uvádím v následující souhrnné tabulce č. 16. U každého fondu uvádím výši úložek, zhodnocení fondu a výši připsaných příspěvků státní podpory za podmínek platných do 31. 12. 2012. Od 1. 1. 2013 by měl klient za stejnou měsíční úložku tj. 700,- Kč státní příspěvek ve výši 170,- Kč měsíčně, namísto dosavadních 150,- Kč. V důsledku toho bude za 27 let spoření celková výše státního příspěvku činit 55 080,- Kč, namísto uvedených 48 600,- Kč.

AEGON penzijní fond

AEGON penzijní fond žádné další benefity klientům nenabízí.

Tabulka 7: AEGON penzijní fond

Zdroj: http://spoctiduchod.mesec.cz

Allianz penzijní fond

Klienti Allianz penzijního fondu mohou čerpat slevy na produkty Allianz pojišťovny. Konkrétně mohou v rámci věrnostního programu získat 5% slevu na pojistném u povinného ručení a havarijního pojištění. U pojištění domácnosti, nemovitosti a odpovědnosti mohou čerpat slevu 10 %.

Tabulka 8: ALLIANZ penzijní fond

Zdroj: http://spoctiduchod.mesec.cz

AXA penzijní fond

Klienti AXA penzijního fondu se mohou stát členy věrnostního programu AXA Club. Získají tak Kreditní kartu AXA vydávanou UniCredit Bank, která jim za každou platbu připisuje 1% bonus z uhrazené částky.

Kromě toho s platební kartou klient získá také bezplatné asistenční služby v domácnosti v celkové výši do 49 tis. Kč ročně nebo roční cestovní pojištění za zvýhodněnou cenu 480 Kč. První rok navíc banka neúčtuje poplatek za vedení, od 13. měsíce poplatek činí 30 Kč. Pokud celkový bezhotovostní obrat v předchozím měsíci činil alespoň 3000 Kč, poplatek nebude v dalším období účtován.

Tabulka 9: AXA penzijní fond

Zdroj: http://spoctiduchod.mesec.cz

ČSOB penzijní fond Stabilita

Klienti ČSOB Penzijního fondu Stabilita mohou získat 0,5% slevu z úrokové sazby u nově sjednaného neúčelového spotřebitelského úvěru u Poštovní spořitelny. Pokud mají Era osobní účet, mohou využít jako klienti fondu půlroční poplatkové prázdniny. Kromě toho je pro ně určena sleva na vybrané zájezdy u cestovní kanceláře Čedok. I zde je možné zvolit program Optimum pro maximalizaci výše státního příspěvku.

Tabulka 10: ČSOB penzijní fond

Zdroj: http://spoctiduchod.mesec.cz

GENERALI penzijní fond

V rámci smlouvy o penzijním připojištění u penzijního fondu Generali se získává voucher, se kterým je možno čerpat 10% slevu na cestovní pojištění od Generali pojišťovny, případně je možno jej uplatnit až 15% slevu na nemocenské či úrazové pojištění. Konkrétní výše slevy podle pracovníků informační linky závisí na sjednaném krytí rizik a konkrétním nastavení smlouvy.

Kromě toho se mohou klienti stát členy Generali klubu, pokud budou mít u Generali nejméně dvě uzavřené smlouvy. Klub pořádá sportovní a kulturní akce a u obchodních partnerů je možné uplatňovat slevy. Každé čtvrtletí členové klubu obdrží elektronickou brožuru s nabídkami bezplatných klubových akcí a aktuální seznam obchodních partnerů.

Také tento penzijní fond nabízí službu Optimální daně.

Tabulka 11: GENERALI penzijní fond

Zdroj: http://spoctiduchod.mesec.cz

ING penzijní fond

Klienti ING Penzijního fondu si mohou pořídit za měsíční poplatek 49 Kč věrnostní kreditní kartu GE Money Bank a získají tím 1 % hodnoty zaplacených nákupů zpět ve formě bonusu, který je připisován na účet penzijního připojištění.

Také ING Penzijní fond nabízí službu Daňové optimum.

Tabulka 12: ING penzijní fond

Zdroj: http://spoctiduchod.mesec.cz

Penzijní fond České pojišťovny

Klienti Penzijního fondu České pojišťovny získají 15% slevu na úrazové pojištění Multirisk u České pojišťovny. Mohou také využít kreditní kartu Premia České pojišťovny, od společnosti Home Credit, s níž se jim vrací 1% z částky zaplacených nákupů nebo 11% z hodnoty nákupů v síti Premia. Naspořené prémiové Kč je možno využít v rámci životních nebo neživotních produktů České pojišťovny, jako je příspěvek na penzijní připojištění nebo na produkty ČP Zdraví. Karta je v prvním roce vydávána bez poplatku za vedení. V dalších letech je bezplatná, pokud bezhotovostní obrat na kartě za předchozích 12 měsíců dosáhne částky 36 000 Kč. V opačném případě je poplatek 49 Kč za měsíc.

Také tento fond poskytuje službu Daňový servis pro maximalizaci připsaného státního příspěvku.

Tabulka 13: Penzijní fond České pojišťovny

Zdroj: http://spoctiduchod.mesec.cz

Penzijní fond České spořitelny

Každý klient Penzijního fondu České spořitelny může za zvýhodněné pojistné získat jednu ze 4 nabízených variant Komplexního pojištění od Pojišťovny České spořitelny, které zahrnuje pojištění smrti z jakýchkoli příčin, pojištění smrti následkem

úrazu a trvalých následků úrazu, pojištění denního odškodného za dobu léčení úrazu a pojištění hospitalizace v důsledku úrazu.

Kromě toho klienti využívají za měsíční poplatek 39 Kč kreditní kartu Odměna od České spořitelny, která vrací 1 % hodnoty zaplacených nákupů ve formě bonusu zpět na kartový účet nebo na účet penzijního připojištění či stavebního spoření. Bonus je možné využít také v rámci Bonus programu, kde lze získat měsíčně maximálně 350 Kč.

Penzijní fond nabízí službu Optimum a Maximum pro optimální využití úložek pro získání státního příspěvku.

Tabulka 14: Penzijní fond České spořitelny

Zdroj: http://spoctiduchod.mesec.cz

Penzijní fond Komerční banky

Klienti Penzijního fondu Komerční banky se mohou stát členy věrnostního programu a využít nabídky zvýhodněných pobytových programů lázeňské a rekreační péče, získat slevovou kartu Sphere (žlutá a stříbrná karta obsahuje i úrazové pojištění) a v síti obchodních partnerů čerpat slevy zveřejňované v katalogu.

Klienti Komerční banky, kteří jsou držiteli A karty nebo Lady karty, mohou získat 1% příspěvek na penzijní připojištění z objemu bezhotovostních transakcí s těmito kartami.

Také Penzijní fond Komerční banky nabízí službu Daňové optimum.

Tabulka 15: Penzijní fond Komerční banky

Zdroj: http://spoctiduchod.mesec.cz

Tabulka 16: Porovnání výnosů penzijních fondů

Úložka klienta v 60 letech podle výnosů fondů za 5 a 10 let				
Fond	**Úložka podle průměrného zhodnocení za 5 let**	**Průměrné zhodnocení fondu za 5 let**	**Úložka podle průměrného zhodnocení za 10 let**	**Průměrné zhodnocení fondu za 10 let**
Allianz PF *	419 359 Kč	2,96 %	425 836 Kč	3,06 %
AEGON PF **	407 354 Kč	2,76 %	407 354 Kč	2,76 %
Generali PF	374 049 Kč	2,18 %	412 998 Kč	2,86 %
PF České spořitelny	356 005 Kč	1,84 %	398 559 Kč	2,61 %
PF Komerční banky	338 138 Kč	1,48 %	397 271 Kč	2,59 %

PF České pojišťovny	337 274 Kč	1,43 %	387 372 Kč	2,42 %
AXA PF	335 839 Kč	1,43 %	381 864 Kč	2,32 %
ČSOB Stabilita	334 507 Kč	1,4 %	382 924 Kč	2,34 %
ING PF	333 276 Kč	1,38 %	392 975 Kč	2,52 %

Zdroj: http://spoctiduchod.mesec.cz/

* na trhu od roku 1997;

** na trhu od roku 2007

ZÁVĚR

V úvodu této bakalářské práce jsem si stanovil cíl charakterizovat vybrané produkty penzijního připojištění a životního pojištění a pokusit se vyhodnotit rizikovost a výnosnost konkrétních produktů z hlediska zabezpečení osob třetího věku.

Teprve během práce jsem si uvědomil, že popsat a vyhodnotit tyto produkty tak, aby byl objektivně zjištěn co nejvýhodnější poměr mezi jejich cenou a kvalitou je úkol prakticky neuskutečnitelný. I když řada produktů jak životního pojištění, tak i penzijního připojištění, má některé parametry obdobné nebo i totožné a liší se zpravidla svou specifickou konstrukcí, závisí výnosnost jednotlivých produktů v konkrétních případech na řadě okolností, například na vstupním věku klienta, na jeho finančních možnostech, zdravotním stavu a v neposlední řadě i na vývoji národního hospodářství. Nové pojišťovací produkty spojují výhody klasického pojišťovacího produktu s možností zhodnocení buď jednorázově nebo postupně investovaných finančních prostředků například prostřednictvím různých investičních fondů. Umožňují pravidelné spoření od mladého věku až po věk důchodový. Za příplatek je možno získat i úrazové pojištění, pojištění v případě vážného onemocnění nebo trvalé invalidity.

Životní pojištění se stále více přeměňuje z původně pouze pojišťovacího instrumentu na kombinovaný s investováním, který pak v poproduktivním období se vedle státního důchodu stává i zdrojem ekonomického zabezpečení seniora a jeho rodiny. Ve srovnání s rizikovějším investičním pojištěním mají produkty životního pojištění zajištěny stabilnější, ale nižší výnosy. Tyto produkty v současné době představují dlouhodobý instrument kolektivního investování s předem předpokládaným využitím v seniorském věku. Rozvoj těchto typů životního pojištění má nezanedbatelný význam také pro ekonomickou stabilitu národního hospodářství.

Další formou investičního pojištění je v současné době i penzijní připojištění, které ve výhledu představuje další způsob ekonomického zabezpečení seniorů za situace postupného snižování podílu státní penze. Představuje nejbezpečnější způsob investování se zajištěným výnosem díky zaručenému státnímu příspěvku v případě dodržení stanovených částek pravidelných nebo jednorázově investovaných finančních prostředků. V souvislosti s nezbytnou důchodovou reformou se uvažuje i o zapojení

investičních fondů do systému důchodového připojištění. Od 1. 1. 2013 je třeba pro čerpání co největšího státního příspěvku měsíční úložku zvýšit.

Na základě uvedených skutečností se domnívám, že v současné době není účelné vkládat finanční prostředky do produktů životního pojištění příliš brzy, tj. před založením rodiny a před dosažením dostatečné výše pravidelného přijmu.

Pokud bych měl volné finanční prostředky, investoval bych je v každém případě do penzijního připojištění se státním příspěvkem. Penzijní připojištění považuji za dlouhodobě nejvýhodnější a nejbezpečnější formu spoření se současným investováním do budoucnosti v době svého penzijního věku. Z provedeného porovnání jednotlivých penzijních fondů bych se v současné době pravděpodobně rozhodoval mezi penzijním fondem Allianz pojišťovny a Aegon penzijním fondem, které nabízejí nejvyšší zhodnocení.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Odborná literatura

JANDA, Josef. *Spořit nebo investovat?*. 1. vyd. Praha: GRADA, 2011, 167 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-3670-9.

SYROVÝ, Petr. *Investování pro začátečníky.* 2. přeprac. vyd. Praha: GRADA, 2010, 105 s. Investice. ISBN 978-80-247-3486-6.

DUCHÁČKOVÁ, Eva, DAŇHEL, Jaroslav a kol. *Pojistné trhy.* 1. Vyd. PROFESSIONAL PUBLISHING, 2012, 252 s. ISBN 978-80-7431-078-2

MAJTÁNOVÁ, Anna, DAŇHEL, Jaroslav, DUCHÁČKOVÁ, Eva, KAFKOVÁ, Eva. *Pojišťovnictví-Teorie a praxe.* EKOPRESS. ISBN 80-86929-19-1

ŠULC, Jaroslav. *Penzijní připojištění*. 2. vyd. Praha: GRADA, 2004, 196 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-0772-1

Kolektiv autorů ČA. *Životní pojištění*. Praha: GRADA, 2002, 104 s. ISBN 80-247-0146-4

ČEJKOVÁ, Viktória, NEČAS, Svatopluk. *Pojišťovnictví*. Masarykova univerzita Brno, 2006, 125 s.

Pojišťovnictví-právní stav k 15. 7. 2008. Publikace texty zákonů. Vyd. C. H. Beck, 168 s. ISBN 978-80-7400-069-0

Seznam použitých internetových zdrojů

https://www.allianz.cz/obcane/produkty/allianz-penze/doplnkove-penzijni-sporeni/

http://www.koop.cz/nase-produkty/pojisteni-osob/univerzalni-zivotni-pojisteni-perspektiva/perspektiva-detailni-informace-o-produktu/

http://www.sfinance.cz/navyseni-penzijniho-pripojisteniwww.szso.cz

http://www.cap.cz/ItemF.aspx?list=DOKUMENTY_01&view=pro+web+V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD+zpr%C3%A1vy

http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/4003-12

http://aktualne.centrum.cz/finance/penize/clanek.phtml?id=772194

www.chytryhonza.cz

www.spoctiduchod.mesec.cz

Seznam ostatních zdrojů

Výroční zpráva ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN za rok 2011.

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Schéma organizační struktury České pojišťovny....24

Seznam grafů

Graf 1: Struktura pojistného trhu 18
Graf 2: Vztah životního a neživotního pojištení 22
Graf 4: Pojistné celkem – podíly na trhu....23
Graf 3: Struktura klientů podle věku 47
Graf 5: Prognóza růstu podílu osob starších 65 let na celkové populaci ve vybraných zemích do roku 2055 v %. 48

Seznam tabulek

Tabulka 1: Struktura pojišťovnictví 14
Tabulka 2: Vlastnosti základních druhů životního pojištění osob....35
Tabulka 3: Složení obyvatelstva ČR podle věkových skupin, muži a ženy k 1.1.2011 42
Tabulka 4: Predikace složení obyvatelstva podle věkových skupin, muži a ženy k 1. 1. 2066 42
Tabulka 5: Příklad modelového životního pojištění....43
Tabulka 6: Změna výše státního příspěvku od 1. 1. 2013....45
Tabulka 7: AEGON penzijní fond 56
Tabulka 8: ALLIANZ penzijní fond....56
Tabulka 9: AXA penzijní fond 57
Tabulka 10: ČSOB penzijní fond....58
Tabulka 11: GENERALI penzijní fond....59
Tabulka 12: ING penzijní fond....59
Tabulka 13: Penzijní fond České pojišťovny 60
Tabulka 14: Penzijní fond České spořitelny 61
Tabulka 15: Penzijní fond Komerční banky 62
Tabulka 16: Porovnání výnosů penzijních fondů....62

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Kristián Branislav, DiS.

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia po VOŠ

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Penzijní připojištění a životní pojištění jako zabezpečení osob třetího věku

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh:[1] 56

Celkový počet stran příloh:[2] 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 8

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 8

Počet ostatních zdrojů: 1

Vedoucí práce: Doc. Jarmila Radová

[1] zahrnuje počet stran od úvodu po závěr práce (seznamy použitých zdrojů již nepočítáme)
[2] zahrnuje celkový počet jednotlivých stran příloh